

An aerial photograph of a residential neighborhood. The scene shows a mix of multi-story apartment buildings and smaller, single-story houses. The buildings are interspersed with lush green trees and grassy areas. A network of roads and parking lots is visible, winding through the community. The overall atmosphere is that of a well-maintained, suburban-style town.

Laitilan kaupungin hyvinvointikertomus

valtuustokausi 2021-2025

Sisällys

1.	Hyvinvointikertomuksen tausta ja tarkoitus	2
2.	Hyvinvointityön globaalit haasteet ja paikalliset muutokset	3
3.	Hyvinvointia Laitilassa	3
4.	Hyvinvoinnin edistämisen rakenteet ja työryhmät	5
4.1.	Hyvinvointi -työryhmä	6
4.2.	Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä	6
4.3.	Maakunnalliset hyvinvointityöryhmät ja yhdyspintatyö	6
5.	Painopistealueet vuosina 2021–2024	7
5.1.	Osallisuus ja yhteisöllisyys	7
5.2.	Turvallisuus ja viihtyisyys	17
5.1.	Elintapaohjaus	21
5.2.	Ehkäisevä päihdetyö ja mielen hyvinvointi	23
5.3.	Harrastaminen, vapaa-aika ja kulttuuri	27
6.	Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteutuminen valtuustokaudella	31
6.1.	Osallisuus ja yhteisöllisyys	31
6.2.	Turvallisuus ja viihtyisyys	33
6.2.	Elintapaohjaus	35
6.3.	Ehkäisevä päihdetyö ja mielen hyvinvointi	37
6.4.	Harrastaminen, vapaa-aika ja kulttuuri	39
6.5.	HYTE-kerroin	40
7.	Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat	43
8.	Yhteenveto	43

1. Hyvinvointikertomuksen tausta ja tarkoitus

Kuntalaki 410/2015 ja Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 määrittelevät hyvinvoinnin edistämisen yhdeksi kaupungin perustehtävistä.

Lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä on kirjattu kunnan tehtävät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Lain mukaan kaupungin tulee raportoida valtuustolle vuosittain kuntalaisten terveydestä, hyvinvoinnista ja niiden edistämiseksi toteutetuista toimenpiteistä sekä valmisteltava vähintään kerran valtuustokaudessa hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.

Hyvinvointikertomus on kaupungin hyvinvointipolitiikan suunnittelun, arvioinnin ja raportoinnin työväline.

Hyvinvointikertomuksessa kuvataan kunnan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin. Lisäksi siinä kuvataan kunnan palveluissa toteutetut keskeiset toimenpiteet väestön hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi.

Laitilan kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2024 perustuu vuonna 2022 päivitettyyn kaupunkistrategiaan ja sen pohjalta laadittuun hyvinvointisuunnitelmaan.

Hyvinvointikertomus vuosilta 2021–2024 tuodaan kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi valtuustokauden lopussa 2025 ja hyvinvointisuunnitelma 2025–2029 uuden valtuustokauden alussa, alkuvuodesta 2026.

Hyvinvointikertomuksen laadinnasta on vastannut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto, käytännön valmistelusta Laitilan eri toimialoilta koottu hyvinvointiryhmä. Valmistelutyön koordinoinnista on vastannut hallintotoimen viranhaltijat, henkilöstö- ja tietopalveluasiantuntija ja hallintojohtaja.

2. Hyvinvointityön globaalit haasteet ja paikalliset muutokset

Joulukuussa 2019 kiinalaisesta Wuhanin kaupungista alkanut COVID-19-pandemia levisi maaliskuussa 2020 WHO:n julistamaksi maailmanlaajuiseksi pandemiaksi. Pandemia vaikutti laajasti myös Laitilan kaupungin toimintaan ja edellytti uudenlaisia hyvinvointia edistäviä ja taudin leviämistä ehkäiseviä toimenpiteitä kaikilla toimialoilla. Kouluissa siirryttiin huhtikuussa 2020 nopealla aikataululla etäopetukseen ja muilla työpaikoilla etätöihin. Tammikuussa 2021 pandemia osoitti jo laantumisen merkkejä, mutta helmikuun aikana tilanne kääntyi huonompaan suuntaan. Alueellinen koronatyöryhmä totesi koronan olevan alueellamme leviämisvaiheessa. Valtioneuvosto julkisti Suomeen poikkeusolot 1.3.2021. Valtakunnallisesti koronan ilmaantuvuus lähti laskuun huhtikuun aikana. Koronarajoituksia jatkettiin alueellisten viranomaisten ohjeiden mukaisesti. Suomessa luovuttiin koronarajoituksista 1.3.2022.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan alkoi 24.2.2022. Maaliskuussa 2022 Laitila otti vastaan ensimmäiset pakolaiset ja ryhtyi monenlaisiin toimiin ukrainalaisten asuttamiseksi ja kotoutumiseksi. Euroopassa riehuva sota herätti keskustelua Suomen turvallisuudesta. Vaikka Suomeen ei kohdistunut suoraa sotilaallista uhkaa, saattoivat tapahtumat ja niistä uutisointi ahdistaa ja pelottaa. Sodasta aiheutunut energiapula ja poikkeuksellisen korkea inflaatio vaikeuttivat monien taloudellista toimeentuloa syksystä 2022 alkaen. Polttoainesten, elintarvikkeiden ja erityisesti sähkön hinta nousivat ennätyskorkealle.

3. Hyvinvointia Laitilassa

Laitila on n. 8500 asukkaan elinvoimainen kaupunki erinomaisella paikalla valtatie 8:n varrella. Laitilassa on monipuolinen elinkeinorakenne, yritysmyönteinen ilmapiiri ja töitä tekijöille. Monipuoliset palvelut

sekä harrastusmahdollisuudet tekevät arjesta sujuvaa ja hyvää kaiken ikäisille. Kaupunki pitää kiinni laadukkaista peruspalveluistaan, joilla mahdollistetaan kaiken ikäisten sujuva arki ja vapaa-aika sekä turvataan kaupungin houkuttelevuus asuinpaikkana.

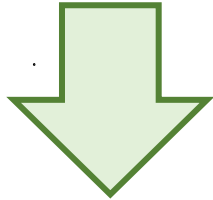
Laitila pärjää suurtenkin muutosten keskellä ja mukautuu ajan vaatimuksiin. Strategisiin päämääriin kuuluu mm. kestävä ja tasapainoinen talous. Kaupunki velkaantuu vain kehittyäkseen. Kestävällä taloudella voidaan mahdollistaa laadukkaat palvelut sekä toimivan infrastruktuurin rakentaminen.

Päätöksiä ja valintoja ohjaavat kestävät toimintaperiaatteet ja ratkaisut. Tavoitteena on kantaa kokoaan suurempi vastuu ympäristön kannalta kestävässä ratkaisussa.

Väestötietoja

Asukasluku 8479 (8441)

Lapsiperheet perheistä 37,4 %
(37,8 %)

Ulkomaalaistaustaiset
/ 1000 as. 121,8 (100,6)

0-17- vuotiaat väestöstä
18,0 % (18,2 %)

Huoltosuhte 71,1 (71,9)

75-84- vuotiaat, % väestöstä 9,3 (9,0)

Tiedot Sotkanet.fi-tietokannasta

VÄESTÖTIETOJA: LAITILA (KOKO MAA)

27,5 (26,6)

Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2023)

12,1 (8,2)

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (2023)

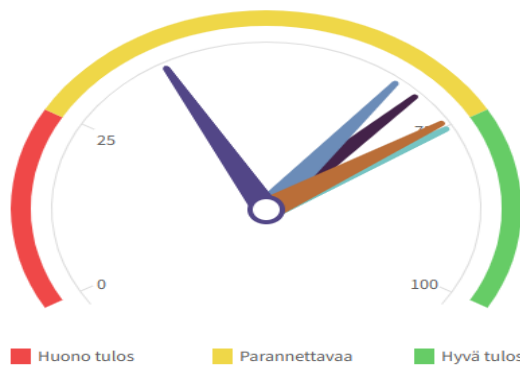
8,9 (13,2)

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta (2024)

Teaviisari

TEAviisari on työväline kunnille, hyvinvointialueille ja kouluille. Tiedot kuvaavat terveydenedistämistä ja hyvinvointialueen toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Kaikki sektorit : Laitila 2024

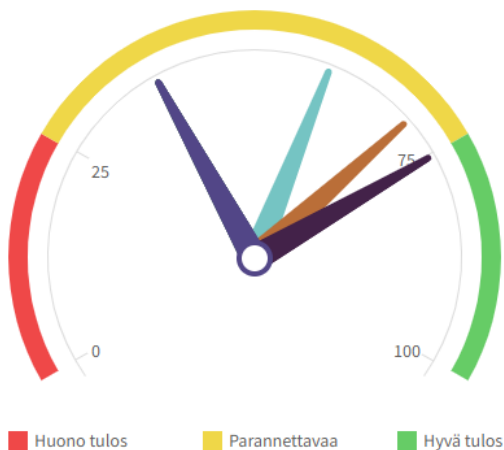

- Kuntajohto
- Perusopetus
- Lukiokoulutus
- Ammatillinen koulutus
- Liikunta
- Hyvinvointialueet
- Kulttuuri

Aineisto päivitetty 07.04.2025

Pisteet	Laitila	Koko maa
Kaikki sektorit	64	70
Kuntajohto	66	83
Perusopetus	74	64
Lukiokoulutus	69	67
Ammatillinen koulutus	..	66
Liikunta	38	69
Hyvinvointialueet	..	59
Kulttuuri	75	72

Kaikki sektorit : Laitila 2022

- Kuntajohto
- Perusopetus
- Lukiokoulutus
- Ammatillinen koulutus
- Liikunta
- Perusterveydenhuolto
- Kulttuuri

Aineisto päivitetty 25.01.2023

Tiedot kuvaavat terveydenedistämistä eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi vuosina 2022 ja 2024

4. Hyvinvoinnin edistämisen rakenteet ja työryhmät

Aikaisemmin laaditut erilliset eri-ikäisten kuntalaisten terveyttä ja hyvinvoinnin edistämissuunnitelmat sisältyvät yhteen koko kaupungin väestön kattavaan hyvinvointisuunnitelmaan. Hyvinvointikertomus 2021–2024 kokoaa tiedot kaikkien suunnitelmien ja ohjelmien osalta yhteen.

4.1. Hyvinvointi -työryhmä

Toimialoilla hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevät työntekijät/viranhaltijat on koottu yhteen kaupungin hyvinvointityöryhmäksi. Työryhmän tehtävänä on kehittää, koordinoida ja seurata kaupunkitasoisesti hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen sekä ehkäisevän työn hyviä käytäntöjä; tuottaa tietoa väestön hyvinvoinnista, terveydestä, osallisuudesta sekä palvelujärjestelmän toimivuudesta; valmistella hyvinvointikertomus ja -suunnitelma; seurata ja dokumentoida hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteutumista ja toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Hyvinvointityöryhmään ovat kuuluneet hallintojohtaja (puheenjohtaja), tietopalvelu- ja työsuojelupäällikkö (30.5.2024 asti), hyvinvointikoordinaattori (4.8.2024 asti), henkilöstö- ja tietopalveluasiantuntija (1.6.2024 alkaen), sivistysjohtaja, tekninen johtaja, kirjastotoimenjohtaja, Varppeen koulun rehtori, Kappelimäen koulun vararehtori, kansalaisopiston rehtori, nuorisopäällikkö, vapaa-aikapäällikkö, kulttuuripäällikkö, työpäällikkö ja kaavoittaja.

4.2. Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä

Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmän tehtävänä on seurata ja arvioida Laitilan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa sekä johtaa, suunnitella ja koordinoida moniammatillista yhteistyötä. Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä on kokoontunut vuonna 2024 seuraavasti. 27.3.2024 ja 23.10.2024. Keskimäärin ryhmä kokoontuu vuosittain 2-4 kertaa.

Ryhmään ovat olleet kutsuttuina seurakunta, MLL, Nuorisoverstas, WinNova, 4H-yhdistys, koulujen vanhempainyhdistysten edustajat, Varhan edustajat mm. opiskeluhuolto ja sosiaalityö, Laitilan kaupungin perusopetuksen ja lukiokoulutuksen sekä musiikkiopiston rehtorit, varhaiskasvatuksen esihenkilöt, nuorisotoimen edustajat, kirjasto-, kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden edustajat, työllisyys- ja maahanmuuttopalveluiden edustaja, koulutoimen hanketyöntekijät, Ankkuri-tiimin edustajat, hyvinvointikoordinaattori sekä sivistysjohtaja.

Kokouksissa on käsitelty mm. seuraavia asioita: Ankkuritiimin toiminnan jalkauttaminen, lapsivaikutusten arvioinnin kysely Laitilan kouluverkon supistamiseen liittyen, turvallisuuskyselyn tulokset, Liikenneturvan Laitilan tilastot ja yleinen liikenneturva, Varhan organisaatiouudistuksesta tiedottaminen, ohjaamopalveluiden kehittäminen ja maahanmuutto Laitilassa.

4.3. Maakunnalliset hyvinvointityöryhmät ja yhdyspintatyö

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) maakunnalliset työryhmät kokoavat yhteen kuntien, hyvinvointialueen, eri viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoita. Maakunnallisissa on valmisteltu maakunnalliset hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön painopistealueet, jotka ovat osallisuus ja yhteisöllisyys, turvallisuus ja viihtyisyys, elintapaohjaus, ehkäisevä päihdetyö ja mielen hyvinvointi ja harrastaminen, vapaa-aika ja kulttuuri.

Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä on tärkeää varmistaa toimivat palveluketjut hyvinvointialueen ja kuntien välillä. Hyvinvointialueen ja Laitilan kaupungin välillä on useita eri kokoonpanoissa kokoontuvia rajapintayhteistyötä tekeviä yhteistyöryhmiä. Lisäksi kuntakohtaisia neuvotteluja käydään vuosittain. Tehtävänä on edistää hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja yhdyspintatyöhön liittyvää yhteistyötä alueella.

Laki hyvinvointialueesta (611/2021) 14 § edellyttää hyvinvointialueen ja sen kuntien neuvottelevan tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta vähintään kerran valtuustokaudessa. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6 ja 7 § säädetään vuosittain pidettävistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvotteluista. Neuvotteluihin ovat osallistuneet sivistysjohtaja ja hallintojohtaja.

5. Painopistealueet vuosina 2021–2024

5.1. Osallisuus ja yhteisöllisyys

Laitilan kaupungin strategiassa (Mainiampi Laitila -strategia 2022–2025, KV 13.12.1021 § 126) linjataan kaupungin arvot ja asetetaan strategiset päämäärät. Arvot voidaan tiivistää neljään kokonaisuuteen: tulevaisuuslähtöisyyteen, rohkeuteen ja kehittyvyyteen, asukas- ja yrityslähtöisyyteen sekä yhdenvertaisuuteen. Tästä arvopohjasta käsin voidaan todeta, että osallisuuden ja yhteisöllisyyden käsitteet eivät ole kaupungin toiminnassa vieraita. Arvojen toteen eläminen vaatii sitä, että asioita rakennetaan yhdessä asukkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa.

Strategiset päämäärät vahvistavat osallisuuden ja yhteisöllisyyden roolia edelleen. Päämääristä yksi on Ketterä mukautuminen muutoksiin, jota on kuvattu muun muassa seuraavasti: Uudistuessaan kaupunki kuulee aktiivisesti asukkaita ja kehittää osallistumisen muotoja. Mukautuva kaupunki mukautuu asukkaidensa näköiseksi ja osallisuuden mahdollistamiseksi ollaan rohkeasti valmiita kokeilemaan eri keinoja. Edellytys osallisuuden edistämisestä nousee jo Kuntalaista (410/2015, 22), ja Laitila on osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämässä ottanutkin eri sektoreilla monia askelia.

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden kasvatus alkaa varhain

Alle kouluikäiset

Laitilan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa kerrotaan Laitilan varhaiskasvatuksen tärkeimmät arvot: toisten huomioon ottaminen/kunnioittaminen, turvallisuus, hyvät tavat, hyvinvoiva lapsi ja vuorovaikutustaidot. Laitilassa lasta kannustetaan aktiivisuuteen ja osallisuuteen, suunnitelmassa kuvataan. Lasten toimijuus ja sen tukeminen eri tavoilla ovat varhaiskasvatuksessa ydintehtävänä. Toimiva vuorovaikutus edellyttää oman ja muiden kulttuuritaustojen ymmärtämistä sekä kunnioittamista. Lapsia rohkaistaan tutustumaan muihin kulttuureihin, kieliin ja ihmisiin. Ryhmien heterogeenisyys nähdään Laitilassa voimavarana ja yhteisöllisyyttä kasvatetaan sen moninaisuudesta käsin vuorovaikutuksen keinoin.

Pähkinäpensaas päiväkotia aloitti Vihreä Lippu -toiminnan vuonna 2020, jolloin teemana oli kierrättäminen ja jätteiden vähentäminen. Keväällä 2021 Pähkinäpensaas päiväkodille myönnettiin Vihreä Lippu -sertifikaatti pitkäjänteisestä ja tuloksellisesta kestävästä kehityksen toiminnasta.

Vihreä lippu -toiminta ympäristöraateineen on eläväksi tehtyä osallisuuden edistämistyötä. Samalla se rakentaa yhteisöllisyyden kokemusta yhteisten ponnistusten ja niiden vaikutusten seuraamisen kautta. Yhden ihmisen teko voi esimerkiksi kierrättämisessä tuntua pieneltä, mutta kun koko päiväkotiryhmä, puhumattakaan koko päiväkodista, tekee samaa työtä, yhteisön voima tehdään näkyväksi.

Laitilan kaupungin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmassa lapsen rooli kiusaamista ehkäisevässä prosessissa on myös tunnistettu tärkeällä tavalla. Lapset otetaan mukaan suunnitteluun, arviointiin ja dokumentointiin. Kiusaamisen ehkäisy ei lähde auktoritaarisesti ylhäältä päin tarkkailemalla ja puuttumalla, vaan sen nähdään rakentuvan lasten aktiivisen osallistamisen kautta.

Varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa on laadittu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Näiden toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain.

Laitilan kaupungin perusopetuksen kokonaisselvityksen yhteydessä suoritettiin ennakkollinen lapsivaikutusten arviointi (kevät 2024).

Varhaiskasvatukseen tehtiin asiakastytyväisyyskysely 2023.

Kouluikäiset

Perusopetuksessa on koulutuksen järjestäjän arvioinnin painopisteenä ollut mm. yhteisöllisen hyvinvoinnin lisääminen, joka jakautuu alatavoitteisiin: 1. Osallisuuden vahvistaminen, 2. Yhteisöllisten tapahtumien lisääminen, 3. Yhteisöllisen opiskeluhoillon kehittäminen sekä 4. Kiusaamisen vastaisten toimintamallien kehittäminen.

Yhteisöllisen hyvinvoinnin alatavoitteisiin on pyritty edistämään monin eri keinoin:

- Oppikunnan hallituksen toiminta (edustaja jokaiselta 3.–6.-luokalta sekä edustajat 1.–2.-luokalta sekä erityisluokalta) ja säännölliset kokoukset sekä osallistuminen ja kannanotot koulun käytäntöjen suunnitteluun
- Oppilasedustus koulun hyvinvointiryhmässä ja koulujen yhteisessä ruokatoimikunnassa
- Oppilaiden mukaan ottaminen oppimisen ja koulunkäynnin suunnitteluun yhteistyössä koulun henkilökunnan kanssa
- Oppilaiden toiveiden huomiointi resurssien ja mahdollisuuksien rajoissa: aloitelaatikko ja rehtorin tunninit
- Välkkämestari-, välkkäliikuttaja- ja digitutortoiminta
- Aktiivinen vanhempainyhdistystoiminta
- Kodin ja koulun päivän huoltajien aamukahvitilaisuus ja avoimien ovien tapahtuma

Tavoitteena on koululla ollut vahvistaa lasten ja nuorten elämäntaitoja ja osallisuutta. Osallisuudella tarkoitetaan mahdollisuutta vaikuttaa koulun toimintaan, kehittämiseen ja itseä koskevaan päätöksentekoon. Osallisuus nähdään vastuun antamisena, mutta myös sen ottamisena ja kantamisena. Oppilaiden osallisuuden kautta tuetaan oppimista ja hyvinvointia sekä vastuulliseksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi kasvamista. Tavoitteena on myös saada oppilaille kokemusta erilaisista osallistumis- ja vaikuttamiskeinoista. Toimivat vuorovaikutustaidot mahdollistavat osallistumisen ja sitä kautta myös osallisuuden

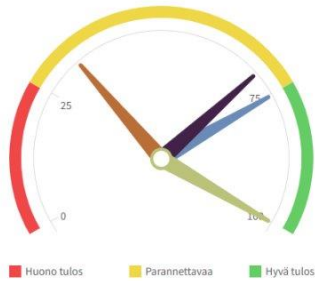

vahvistumista. Eri keinoin on vahvistettu myönteisiä kokemuksia yhdessä suunnittelemisesta ja tekemisestä. Kouluissa kartoitetaan säännöllisesti myös kaverisuhteita sekä kiusaamiskokemuksia ja tulosten perusteella tehdään toimenpiteitä myönteisten asioiden vahvistamiseksi ja kiusaamisen loppumiseksi. Kouluissa kiusaamista on ehkäisty ja siihen on puututtu mm. tunnetaitojen harjoittelemisen lisäämisellä, riittävällä välituntivalvonnalla, kiusaamiskyselyillä, poliisin oppitunneilla, KiVa- oppitunneilla ja -tiimillä, kummioppilastoiminnalla, henkilökunnan kouluttamisella ja Huomaa hyvä -toiminnalla.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämistä on tehty kouluissa tavoitteellisesti. Yhteisöllinen opiskeluhoollotyö koostuu muun muassa vuorovaikutustaitojen ja mielenterveyden edistämisestä, kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisystä, oppimisen etenemisen edistämisestä ja oppilaiden osallisuuden vahvistamisesta.

Keinoja osallistua on monia ja hyvinvoinnin edistäminen nähdään yhteisenä työnä, johon kaikkien on mahdollista ottaa osaa. Osallisuus on mahdollista ketjun joka osassa: suunnittelussa, toimeenpanossa ja arvioinnissa.

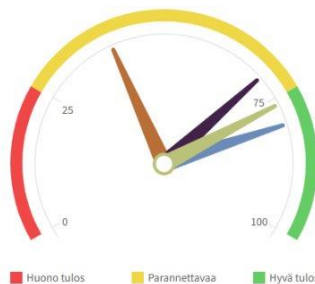
Osallisuus : Laitila 2022

Pisteet	Laitila	Koko maa
Osallisuus	70	69
Vanhempainyhdistys- ja opiskelijakuntatoiminta	75	79
Huoltajien vaikutusmahdollisuudet	33	39
Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet	70	69
Opiskeluhoollon kuvaus oppilaitoksen esitteessä/verkkosivuilla	100	87

- Aluevertailu
- Laitila
- Koko maa
- + Lisää alueita
- Vuosivertailu

Osallisuus : Laitila 2023

Pisteet	Laitila	Koko maa
Osallisuus	66	60
Vanhempainyhdistys- ja tukioppilastoiminta	80	70
Huoltajien vaikutusmahdollisuudet	40	33
Oppilaiden vaikutusmahdollisuudet	70	60
Kodin ja koulun yhteistyö	76	78

- Aluevertailu
- Laitila
- Koko maa
- + Lisää alueita
- Vuosivertailu

Laitila on valtakunnallisesti verrattuna keskitasolla tai sen yläpuolella, kun tarkastellaan lasten sekä nuorten osallisuutta seuraavissa kategorioissa: Vanhempainyhdistys- ja tukioppilastoiminta, oppilaiden vaikutusmahdollisuudet sekä kodin ja koulun välinen yhteistyö.

Parannettavaa kouluterveyskyselyn mukaan olisi huoltajien vaikutusmahdollisuuksien turvaamisessa.

Nuorisotoimi on siellä, missä nuoretkin

Nuorisotoimi on ollut hyvin aktiivinen yhteisöllisyyden rakentaja laitilalaisten nuorten elämässä ja toimintatavoissaan pyrkinyt osallistamaan kulttuuriin. Etsivää nuorisotyötä tehdään Laitilassa laajasti: myös alle 18-vuotiaiden parissa. Palveluohjausta etsivässä nuorisotyössä tehdään monipuolisesti ja yhteistyö paikallisten yritysten kanssa on vilkasta. Yhteistyö myös muiden toimijoiden kanssa on nuorisotoimessa jatkuvaa.

Laitilan kaupungissa on runsaasti vieraskielisiä nuoria, joiden kasvavaan määrään on vaikuttanut osaltaan Ukrainan sota. Vieraskielisten nuorten rohkaisu ja saaminen osaksi paikallista yhteisöä on kaupungille yksi isoista ajankohtaisista kysymyksistä ja sen eteen on tehty runsaasti työtä myös nuorisotoimessa.

Aktiivinen koulunuorisotyö on osa nuorisotoimen kokonaisuutta ja nuorisotoimen ammattilaiset ovat mukana muun muassa lukuvuoden alun ryhmäyttämistapahtumissa. Nuorisotoimi myös jalkautuu seurakunnan toimintaan ja rippileireille. Nuoria pyritään tavoittamaan, missä ikinä heitä onkin. Vuonna 2022 nuorisotoimi siirsi toimipaikkansa paikallisen kauppakeskuksen vuokratiloihin, koska paikalliset nuoret viettivät luonnollisesti aikaansa keskuksen alueella. Nuorisotoimen työntekijät ovat myös jalkautuneet matalalla kynnyksellä keskustaan, tapahtumiin ja esimerkiksi muihin kaupungin toimitiloihin, jos nuoria on kokoontunut niihin (esimerkiksi kirjaston tiloihin).

Nuorisotoimi on proaktiivisesti kerännyt nuorten mielipiteitä toimintansa kehittämiseen kyselyillä ja pikakyselyillä sosiaalisen median kanavilla. Keskustelumahdollisuuksia nuorille luodaan matalalla kynnyksellä ja esimerkiksi paikallisiin suru- tai väkivaltatilanteisiin on myös nuorisotoimen puolesta avattu nopeasti mahdollisuuksia kokoontua ja tulla juttelemaan.

Nuorisotoimi järjestää tapahtumia erilaisin teemoin toimitiloissaan ja muualla kaupungin alueella sekä retkiä kauemmaskin esimerkiksi koulujen loma-aikoina. Mahdolliset osallistumismaksut ovat pieniä. Nuorten omat toiveet ovat lähtökohtana tapahtumasunnittelussa. Yhteistyö muiden sisäisten toimijoiden ja paikallisten yhdistysten kanssa tapahtumatuotannossa on toistuvaa. Nuorten osallistamista yhteiskuntaan ja ympäröivään yhteisöön pyritään aktivoimaan vaalipaneeleilla ja päättäjätilaisuuksilla. Nuorisovaltuuston toiminta kaupungissa on myös selkeä esimerkki toiminnasta, jossa nuoret otetaan mukaan vaikuttamaan Laitilan asioihin. Nuorisovaltuuston sihteerinä toimii kaupungin nuorisopäällikkö.

Yhtenä paikallisena toimivana ratkaisuna nuorten osallistamisessa ja paikallisessa yhteistyössä on Kesäduuniviikko. Nuorisotoimi yhdessä Laitila-Pyhäranta-4H- yhdistyksen kanssa järjesti 13–17-vuotiaille laitilalaisille nuorille mahdollisuuden kesäduuniviikkoon, johon aiempaa työkokemusta tai sen hetkistä kesätyöpaikkaa omaavat nuoret saattoivat hakea mukaan. Kesäduuniviikon aikana opetettiin työelämän pelisääntöjä, tehtiin töitä ja harjoiteltiin arjen taitoja. Monille nuorille työkokemuksen karttumisen mahdollisuudet ovat monesti niukat ja kyvyt itsenäisesti löytää mahdollisuuksia rajalliset.

Kuntalaisten ääni halutaan kuulla

Strategiassa on arvojen ja päämäärien lisäksi määritelty kaksi elinvoimahanketta: keskustan kehittäminen ja elävät kylät. Hankkeet kestävät koko strategiakauden ja niiden ympärille on koottu työryhmät, joihin kuuluu kaupungin viranhaltijoiden lisäksi esimerkiksi kyläyhdistysten toimijoita ja paikallisia yrittäjiä. Elinvoimahankkeet osaltaan vahvistavat kaupungin arvojen toteuttamista: tulevaisuuslähtöisyyttä, rohkeutta ja kehittyvyyttä, asukas- ja yrityslähtöisyyttä sekä yhdenvertaisuutta. Keskustan kehittämisestä haettiin kokemusta mm. LaKeKe- hankkeessa, jonka tiimoilta kuntalaisia ja yrittäjiä osallistettiin monipuolisesti. Hankkeen tavoite oli Laitilan keskustan elävöittäminen viihtyvyyden ja elinvoimaisuuden lisäämiseksi. Hankkeen keinoina oli tiedon ja näkemysten keruu kartoitusten, työpajojen ja kokeilujen kautta. Hankkeen keskiössä oli kuntalaisten osallistaminen niin suunnitteluun, ideointiin kuin toteutukseen.

Toimielintasolla kaupungissa ovat vaikuttamistoimieliminä nuorisovaltuuston lisäksi vammais- ja vanhusneuvostot, joissa on paikallisten yhdistysten edustajia, luottamushenkilöitä ja kaupungin viranhaltijoita ja työntekijöitä. Neuvostot edistävät eri toimijoiden yhteistoimintaa vammais- ja vanhusasioissa, seuraavat päätöksentekoa oman kohderyhmänsä näkökulmasta sekä antavat lausuntoja vammaisia tai vanhuksia koskevissa asioissa. Vuonna 2024 perustettiin monikulttuurisuusneuvosto, joka kerää yhteen suurimpien maahanmuuttajaryhmien edustajia.

Vuonna 2022 Laitilassa otettiin ensi kerran käyttöön ns. osallistava budjetointi. Se on toimintatapa, jossa kuntalaiset päättävät tietyn rahasumman käytöstä. Kunta osoittaa tarkoitukseen rahaa ja kuntalaiset suunnittelevat ja päättävät, mitä sillä tehdään. Osallistuva budjetointi täydentää ja monipuolistaa kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia. Osallistava budjetointi nimettiin Yhdessä enemmän - Laitilan asukasbudjetiksi.

Vuonna 2022 tarkoitukseen oli varattu 100.000 euroa ja budjetti suunnattiin ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseen. Kuntalaisten toiveesta toteutettiin mm. ulkokuntosali, järjestettiin päivätansseja, Laitila laulaa -yhteislaulutilaisuuksia, ikäihmisten it-opastus ja neuvonta, hoivamusiikkikonsertit vanhuspalveluyksiköissä sekä ulkokuntosali sekä rakennettiin laavu Vähätulejärven uimarannalle.

Vuonna 2023 tarkoituksena oli hyödyttää lapsia ja nuoria. Osallistava budjetointi nimettiin Yhdessä enemmän - Laitilan asukasbudjetiksi ja tarkoitukseen oli varattu 30.000 euroa. Suosikiksi vaihtoehtojen välillä nousi liikennepuisto: 41 prosenttia vastaajista toivoi puiston toteuttamista. Liikennepuistoa ei ole vielä toteutettu.

Vuonna 2024 kaupunki aloitti mittavan säästöohjelman, eikä osallistavaa budjetointia toteutettu.

Vuoden 2023 osallistavan budjetoinnin päätös liikennepuistosta ei ole vielä toteutunut.

Kuntalaisillat ovat myös toimintatapana kaupungilla olleet käytössä. Kuntalaisiltoja on järjestetty mm. osallistavan budjetoinnin ja kouluverkon teemoissa. Kirjasto on myös kokeillut asiakasraatitoimintaa oman palvelunsa kehittämiseksi.

Oikea-aikainen ja selkeä viestintä on osallistamisessa ja kaupungin palveluissa kulmakivenä. Viestintää toteutetaan monikanavaisesti ja sisältöä tuotetaan aktiivisesti eri yksiköissä. Kaupungin viestintästrategia (KH 21.9.2020, 46) kannustaa viestinnässä rohkeuteen ja asiakaslähtöisyyteen. Rohkeutta kohderyhmien tavoittamisessa onkin osoitettu, esimerkiksi nuorisotoimi on ottanut käyttöön nuorten suosiman TikTok-kanavan tavoittaakseen paremmin nuoria.

Kaupungilla on pitkät perinteen monikanavaisuudessa ja eri keinoilla viestinsä kertomisessa: kaupunginvaltuuston kokouksia on televisioitu Laitila TV:n välityksellä Laitilan kaapeliverkkoon jo kauan ja nykyisellään kokoukset myös live-streamataan YouTube-kanavalle. Laitilaan ja sen naapurikuntiin jaetaan vuosittain asiakaslehti, jossa kerrotaan kaupungin asioista kattavasti. Uudet asukkaat saavat tervehdysposti-

kortin, jota vastaan he saavat uuden asukkaan paketin kaupunginkirjastosta. Kaupunki on perustanut Facebookiin myös julkisia ryhmiä aiheille, joissa on ollut tarvetta mahdollistaa kuntalaisten osallistuminen sisällön tuottamiseenkin (Vapaat vuokra-asunnot, “Hinku-kaupunki Laitila” ja “Laitilan kaupungin ukrainalaiset”).

Kirjasto-, kulttuuri- ja vapaa-aikatyö kutsuvat osallistumaan

Se, miten ihmiset käyttävät kotikunnassaan vapaa-aikaansa, on todennäköisesti heidän itsensä mielestään osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksen ydintä.

Yhteisöllisiä tapahtumia tuotetaan kaupungin toimesta paljon. Tapahtumien skaala lähtee pienistä tilaisuuksista, esimerkiksi näyttelyn avajaisista kirjastossa, aina monta tuhatta ihmistä paikalle kutsuviin Munamarkkinoihin. Laitilan suurimpien tapahtumien (Munamarkkinat ja Jazzkukko) tuottajina toimii yhdistyksiä. Vuosittaisista toteutetuista tapahtumista voidaan mainita esimerkiksi Kustaa Hiekka -kulttuuriviikko tammikuussa, kesällä järjestetyt iltatoritapahtumat, Särkijärven rantabileet heinäkuussa, Hullun Kunkon toripäivä elokuussa, syyskuun ulkoilmaelokuva ja uudenvuoden tapahtuma.

Vaikka yhteisöllisiä tapahtumia vuoden 2022 alussa vielä rajoittikin koronaviruspandemia, osoitti kaupunki luovia tapoja luoda yhteisten elämysten mahdollisuuksia. Kustaa Hiekka kulttuuriviikolta jouduttiin yleisötapahtumat perumaan tautitilanteen vuoksi, mutta ympäri kaupunkia toteutettu valotaidekokonaisuus ilahdutti kuntalaisia laajasti. Valotaiteen osalta tehtiin myös uusia osallistavia kokeiluja, kun kuntalaisten omia kuvia projisoitiin kirjaston seinään. Myös taidenäyttely ja ilotulitus toteutettiin turvallisuus huomioiden. Kulttuuriviikon henkeä ja tarinaa vahvistettiin videototeutuksilla, joita julkaistiin sosiaalisessa mediassa.

Vuonna 2022 osallistavan budjetoinnin kautta toteutetut tapahtumat järjestettiin kuntalaisten toiveiden pohjalta tehtyjä ja kiinnostus tapahtumia kohtaan olikin kiitettävää. Laitila laulaa -yhteislaulutilaisuuksia järjestettiin kesän aikaan viisi ja tapahtumasarja huipentui Mikko Alatalon vetämään yhteislaulutilaisuuteen Kaivolon kesäteatterin miljöössä. Osallistavan budjetoinnin varoin toteutettiin myös Kahvi ja leffa -elokuvanäytökset Laitilan Kinossa, joihin kuntalaiset pääsivät edullisesti. Näytökset olivat ikäihmisten toiveiden mukaisesti päivänäytöksiä ja niitä järjestettiin noin joka toinen viikko elokuusta joulukuuhun. Myös tasokas jazzkonsertti järjestettiin toiveiden mukaisesti ja hoivamusiiikkia vanhusten asumisyksiköissä.

Vuonna 2022 sivistysvaliokunta hyväksyi kaupungin uuden kulttuurikasvatussuunnitelman, jonka tavoitteiksi asetettiin muun muassa yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden toteuttaminen. Suunnitelman myötä ikäryhmät varhaiskasvatuksen ensimmäisistä ryhmistä aina lukion loppuun asti pääsevät osaksi suunnitelmallista ja laadukasta kulttuurikasvatusta. Se tarjoaa tietoa Laitilan historiasta, käytännöistä, merkkihenkilöistä ja jo olemassa olevasta tarjonnasta sekä antaa osallistujille mahdollisuuden avartaa maailmankatsomustaan sekä käyttää älyään ja luovuuttaan.

Tärkeää roolia osallisuuden ja yhteisöllisyyden tekijä on kaupunginkirjastolla, joka monen muun kirjastotalon tavoin toimii nykyisellään monenlaisen tapahtuman näyttämönä ja toiminnan mahdollistajana. Laitilan kirjasto on ollut mukana alueellisissa kehittämishankkeissa. Itse tuotettuja tapahtumia on myös ollut

runsaasti: näyttelyitä, kirjailijavierailuita ja paikallisesti suosittuja Novellikoukku -iltoja. Kirjaston toiminnassa on otettu huomioon kaikki kohderyhmät ja myös tukea lukemisen ilon löytämiseen on tarjottu esimerkiksi lukukoiratoiminnan kautta ja järjestämällä satutuokioita.

Kirjastossa myös toteutetaan digiopastusta ja kirjastosta on mahdollisuus varata niin hiljaisen työn huone kuin nk. tutkijahuonekin. Monikko-salia voivat yleishyödylliset yhdistykset varata maksutta. Kirjastossa on vuodesta 2021 alkaen ollut hyvin laaja omatoimialue käytössä, mikä tarkoittaa sitä, että kirjastokortin omaava henkilö pystyy oleilemaan kirjaston tiloissa aukioloaikojen ulkopuolella. Omatoimialue sisältää koko kirjastosalin ja lukusalin. Omatoimialue on myös ajallisesti laaja: asiakas pääsee kirjastoon päivittäin klo 7–22.

Laitilassa on myös kirjastoautotoimintaa, jonka reitti on laaja. Reittiä ja pysäkkejä on myös muokattu asiakkailta tulleiden toiveiden mukaisesti. Laitilan kyläkouluverkosto on kirjastoauton pysäkeissä huomioitu ja kirjastopalvelu saavuttaa kaikki Laitilan koululaiset. Korona-aika innosti kirjastoa etsimään tapoja saavuttaa asiakkaansa ja silloin kehitettiin toimintatapa, jossa asiakkaan kontaktin perusteella kirjasto kokosi kirjapaketin noutamista varten. Toimintatavaksi kirjastossa on myös kuulunut ikäihmisten palvelu niin, että lainakirjoja voidaan viedä kotiin asti tilauksesta.

Opistot ja harrastusmahdollisuuksista versoava osallisuus ja yhteisöllisyys

Laitilan kaupungissa opetusta lapsille ja nuorille järjestävät Vakka-Suomen kansalaisopisto ja Vakka-Suomen musiikkiopisto. Opistot tarjoavat taiteen perusopetusta: kansalaisopisto yleisen oppimäärän mukaista perusopetusta kädentaidoissa ja musiikkiopisto laajan oppimäärän perusopetusta musiikissa. Opetus on tavoitteellista ja suunnitelmallista ja monesti lapset ja nuoret ovat opintojen parissa usean lukuvuoden ajan. Ympäristönä taideopinnot tarjoavat mahdollisuuden saman henkisten ikätovereiden kanssa kehittää taitoja ja kartuttaa sosiaalista pääomaa.

Yhteisöllisyys ja osallisuus punoutuvat luonnolliseksi osaksi opintoja. Kansalaisopistossa käsityökoulu järjestää vuosittain yhteisnäyttelyn, jonka toteuttamisessa lapset ovat mukana. Musiikkiopistossa yhteismusisointi ja konserttien järjestäminen kuuluvat oleellisesti esittävän taiteen opintopolkuun. Yhteisöllisyys on nimettyä yhtenä musiikkiopiston arvoista.

Kansalaisopistossa järjestetään huomattavan paljon myös muuta lapsille ja nuorille suunnattua koulutusta kuin taiteen perusopetusta. Vuosittain kansalaisopiston toimintaan osallistuu hieman alle 1 000 alle 20-vuotiasta opiskelijaa (kansalaisopiston kokonaisopiskelijämäärä on vuosittain n. 5 500 eri henkilöä).

Opistot ja harrastusmahdollisuuksista versoava osallisuus ja yhteisöllisyys sisältää mm. Vakka-Suomen musiikkiopiston tarjoamat tapahtumat:

- Kuntalaisille maksuttomia konsertteja ja tapahtumia
- Tarjottu koululaisille teemakonsertteja
- Tuotu soitinesittelyjä varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen yksiköihin
- Toiminnassa kaikille avoimia yhteismusisointiryhmiä

Vakka-Suomen kansalaisopisto on omalta osaltaan toteuttanut osallisuutta ja yhteisöllisyyttä myös kotoittamisen kautta

- kalenterivuonna 2024 kaikesta opetuksesta yli 10 % (1 660 tuntia) oli maahanmuuttajille suunnattua opetusta, näille kursseille osallistui pitkälti yli 500 maahanmuuttajaa
- vuonna 2024 maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita oli 351 eri henkilöä

Kansalaisopiston palautekyselyitä kurssitoiminnasta on tehty kattavasti kevästä 2023 alkaen, kyselyihin vastaa vuosittain yli 500 opiskelijaa ja yleinen palaute kurssitoiminnasta on ollut koko ajan erittäin hyvää (keskiarvo yli 4,5/5).

Vakka-Suomen kansalaisopiston ja Vakka-Suomen musiikkiopiston merkitys osallisuuden ja yhteisöllisyyden kasvualustana on merkittävä. Opistojen toiminta rakentuu elinikäisen oppimisen aatteelle ja inklusivisuudelle: yhdenvertaiselle mahdollisuudelle päästä osalliseksi oppimiseen ja taitojen kartuttamiseen. Kansalaisopiston kurseja järjestetään Laitilassa niin keskustaajamassa kuin kylissäkin ja niiden suunnittelussa otetaan huomioon myös kuntalaisten toiveet.

Etäopetustarjonta on myös korona-ajankin vaikutuksesta kasvanut ja sekin osaltaan mahdollistaa niiden kuntalaisten osallistumisen, joille esimerkiksi liikkumisen rajoitteet tai kulkuvälineiden puute rajoittaa toimintaan osallistumista muuten.

Musiikkiopisto tarjoaa usean instrumentin opetusta ja taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän lisäksi opistoon on esimerkiksi avoimelle osastolle mahdollisuus tulla opiskelemaan soittamista tai laulamista vain muutamaksi kerraksi tai koko lukuvuodeksi. Musiikkiopiston opetussuunnitelma mahdollistaa yksilöllisten opetusjärjestelyjen toteuttamisen tarpeiden mukaan ja opisto on laatinut viimeisimmän tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmansa vuonna 2021.

Liikuntatoimessa toteutetaan yksin ja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa kuntalaisten hyvinvointiin ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseen tähtäviä toimia. Yhtenä esimerkkinä on maksuttomat tuolijumpat, joihin erityisesti varttuneemmat kuntalaiset ovat löytäneet hyvin. Fyysisen terveyden ylläpidon lisäksi tällaisilla toteutuksilla tuetaan myös kuntalaisten sosiaalista ja henkistä hyvinvointia. Myös esimerkiksi kampanjoiden kautta on luotu yhteisöllisyyttä ja terveyden edistämistä. Joka vuotinen haastepyräily saa Laitilassa suuren osan kuntalaisista liikkeelle. Tässä yhteydessä voidaan pyöräilyteemaan liittyen lisätä, että vuonna 2021 laadittua kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaa on vuonna 2022 viety eteenpäin mm. liikennemerkitöjä selkeyttämällä. Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen ovat kaupungille tärkeitä asioita, joita eri toimialoilla viedään tavoillaan eteenpäin.

Kaupunki haluaa olla aktiivinen tuki työllistymisessä

Laitilan laajasti tekemä Kuntakokeilun työllistämistyö ehkäisee syrjäytymistä ja mahdollisten sosiaalisten haasteiden kertymistä yksittäisille asukkaille. Kaupunki tarjoaa nuorille kesätyöpaikkoja vuosittain eri toimialoilta 30–50. Kesätyöpaikkahaussa ovat etusijalla nuoret, jotka eivät edellisellä vuonna ole olleet mukana arvonnassa tai eivät ole saaneet vielä työpaikkaa. Kesätöitä on voinut hakea kaupungilla esimerkiksi päivähoitoon, kunnossapitoon, kesäurheilukouluun, kotihoitoon tai keittiöön. Aiemmin kuvattu kesäduuniikkoo on ollut toimiva toimintatapa harjaannuttaa nuoria työelämään ja auttaa niitä, jotka eivät ole kesätöitä saaneet ja eniten tukea tarvitsevat.

Tukityöllistämisen osalta Laitilan kaupunki on toiminut lain edellytyksiä laajemmin ja työllistänyt henkilöitä muun muassa kaupungin Monipalvelukeskus Palkeeseen ja Kierrätyskeskukseen (2025: Kelpola). Yhteistyö Laitilan A-killan kanssa on myös ollut vuosien ajan vahvaa ja tukityöllistettyjä on pystytty ohjaamaan yhdistykseen töihin. Työtehtävissä, joihin tukityöllistettyjä on ohjattu, on jatkuva tuki ja ohjaus itse työn tekemiseen ja taitojen kartuttamiseen. Nuorten työllistämisessä ja työelämätaitojen harjoittelussa yhteistyötä on tehty Laitilan Nuorisoverstas ry:n kanssa, jonka toimintaa kaupunki myös taloudellisesti tukee. Työllisyyspalvelu-uudistus (1.1.2025-) siirsi kaupungin vastuulle työllisyyspalvelujen kokonaisuuden ja kaupungin mahdollisuudet palkata työllistämistuella omaan toimintaansa on vähentynyt.

Kaupungin elinkeinopoliittisessa ohjelmassa (2019–2022) on päämääräksi määritelty yrittäjyyskasvatus sekä kaupungin, oppilaitosten ja yritysten välinen yhteistyö. Yrittäjyyskasvatuksen tarkemmat sisällöt on määritelty koulujen opetussuunnitelmissa. Sen tiimoilta on kaupungissa esimerkiksi toteutettu koululaisille Business Race -tapahtumaa, jossa nuoret jalkautuvat tutustumaan paikallisiin yrityksiin leikkimielisen kilpailun merkeissä. Yhteys yrityksiin ja yrittäjyyteen siis herätetään Laitilassa jo varhain ja yhteyttä yritysmaailmaan pidetään koulutuspolun eri vaiheissa yllä.

Yhteistyö yritysten ja yhdistysten kanssa

Viimeisenä, mutta ei laisinkaan vähäisimpänä, seikkana osallisuuden ja yhteisöllisyyden teeman alta on nostettava kaupungin yhteistyö yhdistysten ja yritysten kanssa. Ilman yhteistyötä osallisuuden ja yhteisöllisyyden työ jäisi todella vajavaiseksi. Yhteistyön kautta tavoitetaan kuntalaisia tehokkaammin ja tehdyn työn vaikuttavuus moninkertaistuu. Yhdistysten kautta myös monet kuntalaiset pääsevät osallisiksi yhteisen hyvän rakentamistyöhön.

Laitilassa toimii laaja ja monipuolinen yhdistysverkko, jonka vaikutus kuntalaisten arjen viihtyvyyteen, hyvinvointiin ja terveyteen on merkittävä. Yhdistykset tuottavat myös toimintaa, jota kaupunki tukee taloudellisesti. Vuonna 2023 aloittanut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto jakaa vuosittain toimintajakoja kohdeavustuksia yhdistysten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mahdollistamiseksi. Yhdistysten toiminta tekee vahvasti hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä niin osallisuuden mahdollistamisen kuin ohjauksen muodossa.

Vanhempainyhdistykset toteuttavat kouluilla tapahtumia ja tempauksia ja yhdistysten edustajat voivat olla koulujen työryhmissä mukana. Muita aktiivisia paikallisia yhdistyksiä ovat muun muassa kyläyhdistykset, MLL Laitilan paikallisyhdistys, Laitilan Jyske -urheiluseura eri jaostoineen, Laitilan SPR ja Laitilan VPK sekä partioseurat. Muun muassa lapsiperhetoiminnan järjestämisessä paikalliset yhdistykset lisäävät valtavasti vapaa-ajan viettotapojen kirjoa kaupungin palveluiden rinnalle. Yhdistykset tarjoavat ilmaisia tapahtumia, vapaavuoroja ja kokeilukertoja. Yhteistyö kaupungin ja yhdistysten välillä on molemmin suuntaista. Kaupunki voi esimerkiksi tarjota käyttöön maksutta tilan ja yhdistys tuo paikalle toiminnan. Tapahtumia hoidetaan rinta rinnan. Esimerkiksi itsenäisyyspäivän soitokulkueessa kaupungin nuorisotoimi ja VPK ovat vastanneet toteutuksesta yhdessä.

Kaupungin kautta yhdistysten on mahdollista saada kulttuuri-, liikunta- tai nuorisotoimen rahallista avustusta tietyin ehdoin. Avustusten myöntämisestä päättää sivistysvaliokunta. Avustukset ovat auttaneet tapahtumien, projektien tai perustoiminnan toteuttamisessa. Vuonna 2022 myönnettiin esimerkiksi Laitilan eräisille kohdeavustus varustehankintaan, Laitilan Ratsastajille kenttämäärärahaa maneesin ylläpitoon ja parantamiseen sekä perusavustusta Laitilan Jyskeelle 11 eri jaoston toiminnan tueksi. Laitilan Nuorisoverstaalle myönnettiin Maahanmuuttajanuoret osaksi meitä -hanketta varten hankkeen omarahoitusosuuden summa.

Kulttuuritoiminnan toiminnan tukea on osoitettu isoille näkyville hankkeille ja tapahtumille, jotka perustuvat pitkäjänteiseen valmisteluun ja toimintaan. Vuonna 2022 tukea saivat ison paikallisen festivaalitapahtuman järjestäjä Jazzkukko ry, elokuvateatteritoimintaa Laitilassa pyörittävä Laitilan Kino sekä Laitilan Kulttuurin Tuki ry elokuva/teatteriproduktion tuotantoa varten.

Laitilan suurinta vuotuista tapahtumaa Laitilan Munamarkkinoita kaupunki tuki vuonna 2022 poikkeuksellisen suurella avustuksella markkinoiden juhlavuoden kunniaksi. Markkinatapahtumaa tuottaa Laitilan Munamarkkinat ry, mutta yhteistyö kaupungin kanssa on ollut hyvin tiivistä ja kaupunki tukee tapahtuman tuotantoa myös henkilöstöresurssin muodossa. Munamarkkinat kokoaa kaupunkiin parin päivän aikana

tuhansia ihmisiä ja on merkittävä yhteisöllinen ilmiö kaupungissa. Toinen suurista vuotuisista tapahtumista Energiapäivä on Lions Club Laitila/Untamoisen tuottama tapahtuma, jota kaupunki myös tukee ja on mukana messuillakin.

Yhteiskunnallisesti ja sosiaalisesti tärkeitä yhdistyksiä, kuten A-kiltaa ja LaitSeMiele ry:tä, kaupunki on tukenut esimerkiksi tilajärjestelyjen osalta. Laitila Vanhaintuki ry:n kanssa kaupunki on yhdessä toteuttanut ikäihmisten hyvinvointia tukevaa toimintaa. Avustusten myöntämisen, tapahtumatuotantoon osallistumisen tai tilojen myöntämisen lisäksi kaupunki tukee monia toimijoita pienimuotoisesti esimerkiksi antamalla näkyvyyttä asiakaslehdessä tai antamalla maksutta kokoustiloja käyttöön.

Vuonna 2022 kaupunginvaltuusto hyväksyi kaupungin yhdistysohjelman vuosille 2022–2025. Ohjelman toimenpide-ehdotuksissa vuoropuhelun ja osallisuuden lisääminen nostettiin yhdeksi osa-alueeksi, johon kaupunki voisi edelleen yhdistysten välisessä yhteistyössä panostaa. Keinoksi ohjelmassa annetaan esimerkiksi teemailtojen järjestämisen yhdistyksille ja tiedottamisen.

Yrittäjäyhteistyötä kaupunki tekee aktiivisesti Laitilan-Pyhärannan Yrittäjien kanssa. Kaupunki järjestää kuukausittain yrittäjien aamukahvit ja kaupungin edustajat ovat usein myös yrittäjien järjestämässä tilaisuuksissa läsnä. Kaupungin strategisessa kärkihankkeessa Keskustan kehittäminen on ollut yrittäjäedustus. Yhteistyö yritysten kanssa näkyy myös muilla tavoin, kuten tapahtumien järjestämisessä. Vuoden 2022 viimeisenä päivänä kaupunki tuotti yhdessä Laitilan Wirvoitusjuomatehtaan kanssa uudenvuoden tapahtuman tehtaan piha-alueella, joka tavoitti huikeat 1250 osallistujaa. Yhteistyötä on jatkettu myös seuraavina vuosina.

Yhteistyön tekemisen osalta ei pidä unohtaa paikallisesti yhtä merkittävimmistä toimijoista: Laitilan seurakuntaa. Yhteistyö seurakunnan kanssa konkretisoitui vuonna 2022 erityisesti ukrainalaisten pakolaisten hyväksi tehtävän työn osalta. Myös paikallinen Suomen Punaisen Ristin osasto oli pakolaisten eteen tehtävässä työssä hyvin kriittisessä asemassa. Uusien, vieraskielisten ja sotaolosuhteita pakenevia asukkaita tuli auttaa monella eri tavalla perusasioiden kuten asumisen ja elintarvikkeiden kanssa aina kunnan peruspalveluihin asiakkaaksi pääsemiseksi ja toimeentulon saamiseksi. Hengellinen tuki ja yhteisölliset hetket, joita seurakunta järjesti, olivat pakolaisille hyvin tärkeitä. SPR vastasi muun muassa lahjoituksina tulleiden vaatteiden ja muiden tuotteiden jakamisen organisoinnista.

Laitilan kaupungissa osallisuuden ja yhteisöllisyyden merkitys on tunnustettu ja strategiankin henki vaatii toimia niiden eteen. Niiden merkitystä on vahvistettu niin virallisissa suunnitelmissa ja ohjelmissa aina varhaiskasvatuksen vuosisuunnitelmista elinkeinopoliittiseen ohjelmaan. Niiden todeksi eläminen on toisaalta myös jo juurtunut hyvin vahvaksi osaksi arkea, eivätkä ne jää todellisuudesta irrallisiksi lupauksiksi. Yhteisöllisyys Laitilan kaupungin kokoisessa kaupungissa on ollut toimintatapoihin sisään kirjattuna jo kauan ja sen todeksi eläminen on myös jokapäiväistä. Ilman elävää yhteyttä kuntalaisiin, yhdistyksiin, yrityksiin ja muihin sidosryhmiin yhteisöllisyyden toteuttaminen olisi mahdottomuus. Laitilan kaupunki elää yhteisestä tekemisestä ja yhteisöllisyydestä.

Pitkäaikasiakkaiden osuus väestöstä mittaa paremmin todellista köyhyyttä kuin kaikkien toimeentulotukiasiakkaiden osuus väestöstä. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden kohdalta korostuu myös kasautuva syrjäytymisriski, mihin liittyvät ilmiöinä niin pitkäaikaisyöttömyys kuin kotitalouden jäsenten ylisukupolvisen syrjäytymisen riski.

Laitilalaisten yhteisöllisyys on perinteisesti ollut vahvaa. Se on näkynyt mm. monien tapahtumien järjestämisessä (mm. Munamarkkinat jo yli 5 vuosikymmentä, uuden vuoden vastaanotto, Hullun kukon torit, Jazzkukko-tapahtuma jne.), kyläyhdistysten ja kylien aktiivisuudessa sekä runsaana yhdistystoimintana.

Merkittävää on ollut kuntalaisten ja kaupungin ponnistukset ja asenne toivottaa tervetulleiksi Ukrainasta sotaa paenneita ihmisiä. Kaupungin monikulttuurinen väestö on yhä monipuolisempi. Jo yli 300 ukrainalaista on saanut Laitilan kotikunnakseen.

Kuntalaisaloite.fi -palvelu otettiin käyttöön keväällä 2024. Lisäksi kotisivu-uudistuksen yhteydessä kotisivuille lisättiin kuntalaispalaute-kanava.

5.2. Turvallisuus ja viihtyisyys

Turvallisuus luo pohjaa hyvinvoinnille. Hyvinvointia ei ole ilman turvallisuutta. Turvallisuus on myös sosiaalista kestävyyttä. Kaupungin tehtävänä on edistää asukkaidensa turvallisuutta osana hyvinvoinnin edistämistä. Turvallisuus on myös kilpailukyky- ja kustannustekijä elinkeinoelämälle, minkä vuoksi kaupungin ja laajemman alueen turvallisuus liittyy kiinteästi sen taloudelliseen maineeseen, elinvoimaan ja kasvukykyyn.

Ennakoivalla turvallisuustyöllä saadaan aikaan taloudellisia säästöjä, koska onnettomuuksien, tapaturmien ja rikosten aiheuttamien vahinkojen korjaaminen on usein moninkertaisesti kalliimpaa kuin niiden ennalta estäminen.

Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää mm. turvallisen ja viihtyisän elinympäristön luomista. Turvallinen ja viihtyisä elinympäristö mahdollistetaan monipuolisella kaavoituksella. Turvallisen ja viihtyisän elinympäristön luominen onnistuu maahankinnan, maankäytön ja ennakoivan kaavoituksen avulla.

Palvelujen hyvä saavutettavuus ja esteetön ympäristö parantavat elämänlaatua ja luovat erityisesti eri tavoin toimintaesteisille ja ikääntyville edellytyksiä elää itsenäisesti. Vanhus- ja vammaisneuvosto toimivat toimenkuviansa mukaisesti ja seuraavat esteettömyyden ja palvelujen saatavuuden toteutumista ikäihmisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden näkökulmasta.

Nykytilan tarkastelu kouluterveyskyselyn perusteella:

Lapset ja nuoret

Varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa turvallisuusvalistusta tehdään kattavasti

- Henkilöstö on saanut perehdytystä liikennekasvatustyön toteutukseen (sisällöt, toimintamallit, materiaalit)
- Turvallisuussuunnitelmat ohjaavat toimintaa
- Turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja toimintatapoja harjoitellaan lähiympäristössä liikkessa,
- Lapsilla ja henkilökunnalla on heijastinliivit/-valjaat käytössä aina liikuttaessa päiväkodin tai alakoulun ulkopuolella.
-

Kouluterveyskyselyn tuloksia 2021-2023 tuloksia voidaan tarkastella kasvu ympäristön turvallisuuden osalta. Vastaajina kyselyissä ovat alakoulun 4.-5. -luokkalaiset, yläkoulun kahdeksaluokkalaiset sekä toisen asteen toisen vuosikurssin opiskelijat.

Alakouluikäiset:

Alakouluikäisistä vastaajista merkittävä osa on kokenut koulumatkoilla vähintään kaksi tapaturmaa koulumatkojen tai koulupäivän aikana. Välituntisin tapaturmista tapahtuu alle puolet, loput koulumatkoilla ja liikuntatunneilla.

Lasten ja nuorten huoltajia tuetaan liikennekasvatustehtävässä. Lähiympäristöjen vaaranpaikkoja ja riskitekijöitä kartoitetaan säännöllisesti ja havainnoista viestitään kunnan tekniselle toimialalle (kadut), ELY-keskukselle (maantiet) ja liikenneturvallisuustyöryhmälle.

Koulun ulkopuolella kuudesosa vastaajista on kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana. Tytöistä 10% vastaajista on kokenut seksuaalista kommentointia, ehdottelua tai häirintää vuoden aikana.

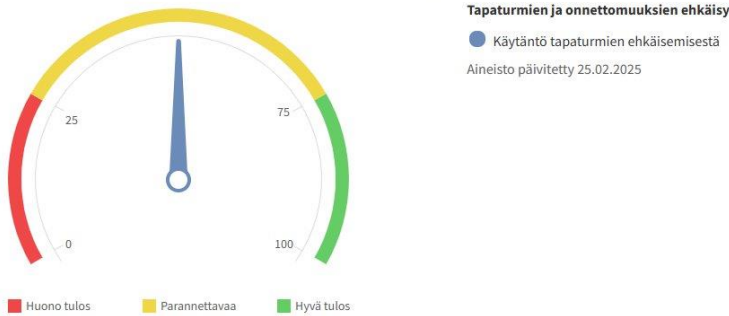
Häirintään on puututtu voimakkaasti mm. Some-Turvan käyttönotolla.

Yläkouluikäiset ja toinen aste:

Vajaa viidennes vastaajista on kohdannut tapaturman koulussa tai koulumatkalla vuoden aikana. Suurin osa tapaturmista tapahtuu liikuntatunneilla. Noin kuudennes on kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana. Tytöt kokeneet tämän poikia yleisempänä. Seksuaaliväkivaltaa on kokenut n. 20% tytöistä vuoden aikana.

Toimenpiteitä on tehty vuosien 2022 ja 2023 aikana mm. Some -turvan käyttöönotolla.

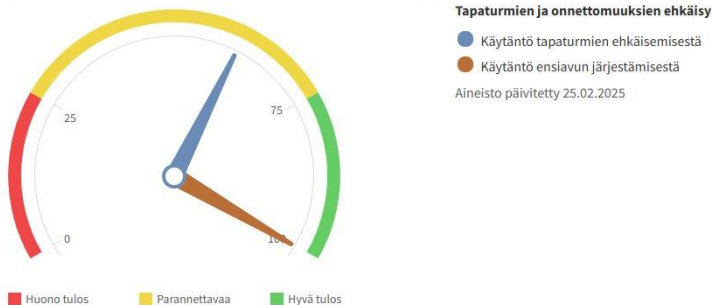
Tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisy : Laitila 2022

Pisteet	Laitila	Koko maa
Tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisy	50	68
Käytäntö tapaturmien ehkäisemisestä	50 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>	68 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>

Aluevertailu
 Laitila
 Koko maa
[+ Lisää alueita](#)
 Vuosivertailu

Tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisy : Laitila 2023

Pisteet	Laitila	Koko maa
Tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisy	80	75
Käytäntö tapaturmien ehkäisemisestä	61 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>	64 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>
Käytäntö ensiavun järjestämisestä	100 <i>Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä</i>	87 <i>Toteutuu hyvin</i>

Aluevertailu
 Laitila
 Koko maa
[+ Lisää alueita](#)
 Vuosivertailu

Laitila on valtakunnallisesti verrattuna hivenen keskitason yläpuolella perusopetuksessa ja keskitason alapuolella lukiokoulutuksessa turvallisuuden ja viihtyisyyden käytänteitä tarkasteltaessa. Ensiapuun liittyvät käytännöt ovat hyvällä tasolla, mutta huomion tulisi olla vahvemmin tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisemisessä.

Rikostilastot

Tarkasteltaessa poliisin tietoon tulleita liikenne-, huumausaine-, omaisuus- sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia, tilanteen näyttää parantuneen edellisiin vuosiin verraten muiden kuin liikenne-rikosten osalta. Muiden indikaattorin kohdalla on tapahtunut positiivista kehitystä ja rikoksia on poliisin tietoon tullut aiempaa vähemmän.

Tilastossa näkyy nuorten rikoksista epäiltyjen osuus nuorissa alle 14-vuotiaissa merkittävää kasvua tilastovuosien 2021-2023 aikana. Tätä vanhempien nuorten rikosepäilyt ovat kuitenkin laskeneet jopa huomattavasti. Nuorten rikoksista epäiltyjen lukumääräisesti merkittävää kasvua ei ole vielä voitu analysoida tarkemmin.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2021	2022	2023
Poliisin tietoon tulleet eräät liikenne-rikokset / 1 000 asukasta info ind. 3897	Laitila	yhteensä	14,7	16,5	10,7
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta info ind. 3113			3,7	6,7	8,8
Poliisin tietoon tulleet huumausaineiden käyttörikokset / 1 000 asukasta info ind. 3092			1,9	1,9	0,9
Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta info ind. 3093			2,4	2,2	1,2
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta info ind. 3114			27,0	22,8	19,9
Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1 000 asukasta info ind. 3089			4,0	5,1	3,2
Rikoksista syylliseksi epäillyt 0 - 14-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä info ind. 3893			6,6	5,9	26,7
Rikoksista syylliseksi epäillyt 15 - 17-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä info ind. 3894			107,6	117,4	56,3
Rikoksista syylliseksi epäillyt 18 - 20-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä info ind. 3895			183,8	158,6	77,6

Työikäiset ja ikäihmiset

Tukemalla mahdollisuutta ylläpitää lihaskuntoa pyritään ennaltaehkäisemään kaatumisia. Laitilan kaupunki jakaa +65-vuotiaille jumppakuminauhat ohjeineen. Lisäksi järjestetään maksuttomia tuolijumppia, joissa vahvistetaan isoja lihasryhmiä.

Kaupungin kiinteistöjen ja alueiden korjaustoimilla on pyritty mahdollistamaan esteettömyyttä ja siten lisäten osallistumismahdollisuuksia sekä kohentamaan turvallisuutta. Mustajärven sauna uudistettiin. Uudistuksessa huomiotiin erityisesti saunan ja rannan esteettömyys. Niin ikään Särkijärvellä kulkua parkki-alueelta rantaan helpotettiin.

Keskustan alueelle on tarkoitettu saadaksi lisättyä kameravalvontaa.

Vuonna 2024 hallintotoimi laati kaupungin turvallisuussuunnitelman. Kuntalaisille on tehty vuosina 2023 ja 2024 turvallisuuskysely. Kyselyn tulokset on käsitelty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaostossa sekä kaupunginhallituksessa. Esille nousseet turvallisuushuolet on toimitettu eteenpäin ao. asioista vastaaville tahoille. Turvallisuuden tunne on hivenen kohonnut kahden kyselyn välillä.

Turvallisuussuunnitelma

[https://laitila.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Hyvinvoinnin_ ja_ terveyden_ edistaumlmisen_ jaosto/ Kookous_432024/Laitilan_ turvallisuussuunnitelma_ Tavoitt\(17720\)](https://laitila.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Hyvinvoinnin_ ja_ terveyden_ edistaumlmisen_ jaosto/ Kookous_432024/Laitilan_ turvallisuussuunnitelma_ Tavoitt(17720))

5.1. Elintapaohjaus

Elintapaohjaus alkaa jo varhaiskasvatuksessa tukea valintoja ja ohjata kohti hyvän elämän peruspilareita. Laitilan varhaiskasvatuksessa sekä kouluissa tuetaan hyvää ravitsemusta ja noudatetaan valtakunnallisia ravitsemussuosituksia ja linjauksia. Lapsuuden ja nuoruuden elinolot ja opitut terveystottumukset vaikuttavat läpi elämän.

Riittävän levon, palautumisen ja ruutuajan vähentämisen merkitys hyvinvoinnissa on huomioitu ja varhaiskasvatuksessa lapselle tarjotaan mahdollisuus päivälepoon.

Päiväkotien sekä koulujen arjessa huomioidaan Hinku-toimet sekä kestävä kehitys. Arjen toimilla pyritään hillitsemään ilmastonmuutosta pienin teoin, mm. askartelut toteutetaan osin kierrätysmateriaalista. Jo pienestä pitäen käydään läpi erilaisia vaikutusmahdollisuuksia kestävä kehityksen näkökulmasta. Muun muassa jätteiden kierrättäminen on tuttua jo varhaiskasvatuksesta alkaen kaikenikäisille kuntalaisille.

Liikunnallisen elämäntavan juurruttaminen lapsiin ja nuoriin lisää hyvinvointia ja jaksamista. Varhaiskasvatus sekä koulut ovat lisänneet liikuntaa sisällä, ulkona ja ympäristössä koulu- ja varhaiskasvatuspäivän aikana. Laitilan kaupungissa ollaan mukana Liikkuva koulu- ja Liikkuva varhaiskasvatus -hankkeissa. Viihtyisät tilat sekä toimivat liikuntapalvelut lisäävät lasten ja nuorten liikunnallisuutta, yhteisöllisyyttä ja viihtyvyyttä kaupungissamme.

Liikuntaneuvonnan aloittaminen Laitilassa

- Osallistuttu lukiolaisille suunnatulle hyvinvointimessulle aiheena liikunnanharrastaminen ja liikuntaneuvonta Laitilassa
- Liikkuva koulu toiminta
- Liikunnallisuuden lisääminen ja kehittäminen lukuvuoden kehittämiskohteena
- Koulujen tarjoamat kerhot esim. liikuntakerhot ja kokkikerhot

Tapaturmien ja onnettomuuksien ennaltaehkäisystä huolehditaan talvikausilla mm. riittävästä liikkauksen torjunnasta. Niin ikään kaupungin valaistusta on kohennettu mm. uusimalla valaisimia (led).

Viimeisimpänä ulkoilualueena on kunnostettu Sirpunpuisto. Mukavan ulkoilu ympäristön lisäksi aluetta on hyödynnetty myös erilaisten pienimuotoisten tapahtumien järjestämisessä niin kaupungin kuin järjestöjenkin tahoilta. MLL on ollut yhtenä aktiivisena toimijana järjestämässä mm. erilaisia teemarastipolkuja ja näiden myötä on onnistuneesti saatu lapsiperheitä yhdessä puuhastelemaan, ulkoilemaan ja liikkumaan.

Ulkoilualueita on tuki hyödynnetty myös muiden kuin lasten ja nuorten ikäryhmien parissa. Esimerkiksi +65 -tapahtumia on järjestetty niin ikään Sirpunpuistossa ja ympäri Laitilan. Näiden tapahtumien avulla on saatu mukaan osallistumaan ja liikkumaan suuria joukkoja ikäihmisiä. Tapahtumien merkitys on elintapaohjauksen lisäksi myös merkittävää niin mielen kuin fyysisenkin hyvinvoinnin tukemisessa. Yhteisistä kohista onkin tullut monelle tärkeä osa arkea.

Laitilassa osallistutaan vuosittain kouluterveyskyselyyn ja tästä saatua tietoa hyödynnetään ajantasaisen tilannekuvan muodostamiseksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta. Tulosten perusteella voidaan tar-

peen mukaan tukea entistä paremmin arjen jaksamista ja hyvinvointia. Kouluissa on määritelty ns. puuttumisrajat oppilaiden poissaoloille sekä laadittu puuttumisohjeistukset. Yhteistyö hyvinvointialueen oppilashuollon kanssa on tärkeää.

Nuorisopalvelut ohjaavat toiminnassaan terveellisten elintapojen pariin. Nuorisotyön ammattilaisten kanssa nuorilla on mahdollisuus matalan kynnyksen ohjauskeskusteluihin omaan elämäänsä liittyvistä asioista. Yksilökeskustelut korostuvat etsivän nuorisotyön palveluissa, joissa asiakkailta on monesti elintapaohjaukseen liittyviä haasteita.

Vakka-Suomen kansalaisopisto järjestää kattavasti elintapaohjausta eri ikäryhmille monipuolisten kursien myötä; liikuntakursseja, kotitaloutta, kestävään kehitykseen sekä terveyteen liittyviä luentoja. Liikuntatoimi on mukana organisoimassa sekä mahdollistamassa liikuntaryhmiä.

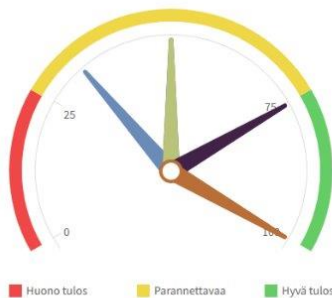
Näiden lisäksi kaupunki järjestää mm. yhteistyössä Valonian kanssa energiaohjausta. Laitilassa toimii HyVa -työryhmä, jossa on mukana Vakka-Suomen kansalaisopisto, musiikkiopisto, nuorisotoimi, kulttuuritoimi, liikuntatoimi ja kirjastotoimi.

Mainioiden ulkoilu- ja liikunta-alueiden lisäksi Laitilassa on pyöräilyn- ja kävelyn edistämishjelma, jonka tarkoituksena on edistää ja tukea arkiliikkumista. Lisäksi kirjastossa on lainattavissa elintapoihin liittyvää kirjallisuutta sekä liikuntavälineitä käyttöohjeineen. Liikuntaneuvontaa ja -ohjausta on lisätty. Liiku Rajat -tomasti Laitilassa -kortin käyttötapoja on monipuolistettu.

Kulttuurikasvatussuunnitelman mukainen toiminta päiväkodeissa ja kouluilla ja Kustaa Hiekkä -kulttuuri- viikon varhaiskasvatukseen ja kouluille tarjoama tukee elintapaohjausta.

Omien juurien tunteminen ja esittävän taiteen/kulttuurin kokeminen ja harrastaminen lisäävät tutkitusti hyvinvointia.

Yhteiset käytännöt : Laitila 2022

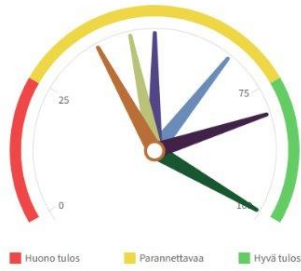

- Yhteiset käytännöt**
- Tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisy
  - Häirinnän ja väkivallan ehkäisy
  - Poissaolot
  - Tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisy
  - Toimintamallit
- Aineisto päivitetty 25.02.2025

	Laitila	Koko maa
Yhteiset käytännöt	62	72
Tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisy	33	80
Häirinnän ja väkivallan ehkäisy	100	90
Poissaolot	75	82
Tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisy	50	68
Toimintamallit	50	42

- Aluevertailu
- Laitila
- Koko maa
- [+ Lisää alueita](#)
- Vuosivertailu

Yhteiset käytännöt : Laitila 2023

Pisteet	Laitila	Koko maa
Yhteiset käytännöt	63	72
Tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisy	66	84
Häirinnän ja väkivallan ehkäisy	38	85
Tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisy	80	75
Toimintamallit	45	53
Oppilasruokailu	50	52
Oppilashuolto	100	82

Aluevertailu
Laitila
Koko maa
+ Lisää alueita
Vuosisivertailu

Laitila on valtakunnallisesti verrattuna hivenen keskitason alapuolella sekä perusopetuksen että lukio-koulutuksen osalta elintapaohjausta koskeissa käytännöissä. Onnistumisiksi voidaan laskea hyvät tulokset oppilashuollossa (perusopetus) sekä häirinnän ja väkivallan ehkäisyssä (lukiokoulutus). Heikot tulokset mm. häirinnän ja väkivallan ehkäisyssä (perusopetus) sekä tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisyssä (lukiokoulutus) vaativat huomiota ja toimenpiteitä.

Menestyksenkäs elintapaohjaus vaatii toteutuakseen vahvaa yhteistyötä kotien, koulun ja sidosryhmien kesken.

Työikäiset ja ikäihmiset

Arkiliikunnan mielekkyyden ja houkuttelevuuden lisäämiseksi on järjestetty maksuttomia tapahtumia, kuten tuolijumppaa (kävijämäärä 40-60 henkilöä) ja päivätansseja (40-80 henkilöä) .

Vakka-Suomen kansalaisopistossa on kalenterivuoden 2024 aikana toteutunut yhteensä 193 liikunnan ja 16 terveyden kurssia, joilla on ollut yhteensä 3 962 osallistujaa. Laitilassa on toteutunut 86 liikunnan kurssia (1 511 osallistujaa) ja 10 terveyden kurssia (108 osallistujaa) .

5.2. Ehkäisevä päihdetyö ja mielen hyvinvointi

Ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä. Sen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön aiheuttamia haittoja niin päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen kuin yhteiskunnallekin. Ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään vaikuttamaan päihteiden kysyntään ja saatavuuteen ja sitä kautta päihteiden käyttöön. Työn on aina perustuttava tutkittuun tietoon ja tieteelliseen näyttöön päihteiden käytöstä ja siitä aiheutuvista haitoista.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain (523/2015) mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa työn alkoholin riskikäytön, tupakka- ja nikotiiniuotteiden ja huumausaineiden käytön, lääkkeiden väärinkäytön sekä haitallisen rahapelaamisen ehkäisemiseksi. Ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan toimintaa, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja.

Kaupungin tehtävänä on huolehtia päihdeolojen seurannasta, niitä koskevasta tiedotuksesta sekä päihdehaittojen vähentämistä koskevan tiedon tarjoamisesta. Kaupungin tehtävänä on myös lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista ja toteutusta kaikissa kunnan tehtävissä ja huolehtia siitä, että kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/1994) ja tupakkalain (693/1976) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Kunnan tulee ehkäisevän päihdetyön yhteydessä edistää asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia päihdeiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi viranomaisyhteistyöllä, viranomaisille annettavilla lausunnoilla sekä kunnan omilla toimilla.

Kaupungin henkilöstöä koskevan päihdeohjelman tarkoituksena on antaa tukea päihdeasioiden käsitteilyyn ja vähentää päihdeiden käytöstä johtuvia ongelmia. Työhyvinvointiin huomion kiinnittäminen, epäasialliseen kohteluun puuttuminen ja varhaisen puuttumisen menettelyt tukevat kaikki mielen hyvinvointia.

Tupakoinnin ja päihdeiden käytön ehkäisyyn, puuttumiseen ja valistukseen satsataan niin opetus- kuin nuorisotoimissa.

Päihdeavainindikaattoreiden avulla tuetaan kaupungin ehkäisevän päihdetyön suunnittelua ja seurantaa. Päihdehaittojen kehitystä ja suuntaa voidaan ennakoida seuraamalla alla olevia indikaattoreita. Näitä voidaan käyttää hyödyksi ehkäisevää päihdetyötä suunnitellessa sekä asukkaiden palveluntarpeiden ennakoinnissa.

- Asunnottomat yksin asuvat / 1 000 asukasta
- Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat
- Toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvat henkilöt
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat
- Työttömät

Toinen osa päihdeavainindikaattoreita on saatavuus-indikaattorit, joka kertoo kaupungin tämän hetken päihdeilmiöistä. Näillä indikaattoreilla voidaan tukea ehkäisevän päihdetyön ja varhaisen tunnistamisen toimien kehittämistä.

- Alaikäisenä alkoholin, savukkeiden tai sähkösavukkeiden ostoja vähittäismyynnistä
- Alaikäisten alkoholin ostot vähittäismyynnistä
- Huolta herättävää päihdeiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista
- Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa
- Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta
- Nuuskaa päivittäin
- Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita
- Pelaa rahapelejä viikoittain
- Tupakoi päivittäin

Päihdeiden käytön vaikutusta yleiseen hyvinvointiin seurataan seuraavilla indikaattoreilla, jotka tukevat kaupungin asukkaiden palveluntarpeiden ennakointia sekä ehkäisevän päihdetyön suunnittelua.

- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset
- Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset
- Tapaturma päihtyneenä lukuvuoden aikana

- Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa

Mielen hyvinvoinnin indikaattorit ovat merkittävässä roolissa tarkasteltaessa kuntalaistemme jaksamista ja pohdittaessa keinoja positiivisen muutoksen luomiseen. Näitä indikaattoreita ovat mm.

- Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit yhteensä / 1000 asukasta
- Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 – 64-vuotiaista
- Koulu-uupumus, % 8. ja 9. luokan oppilaista sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus %, 8. ja 9. luokan oppilaat sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat
- Kokenut positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Lapset ja nuoret

Resurssien lisääminen ehkäisevään päihdetyöhön ja mielen hyvinvoinnin edistämiseksi tapahtuu myös hankkeiden kautta (mm. tasa-arvohanke ja yhteisöllisen hyvinvoinnin hankkeet) .

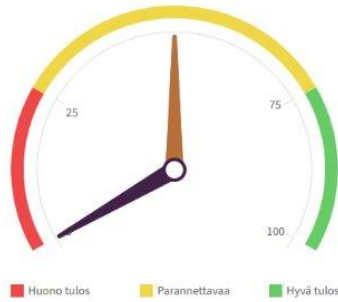
Nuorisotoimen nuorille suunnatut päihteettömyyden vastaiset illat

Päihteettömyyttä tukevat yhteiset säännöt ja puuttumisen keinot

Koulun valistustyö pääpainoltaan ennaltaehkäisevää (ankkuripoliisi-yhteistyö, koululle kutsutut puhujat ja vanhempainillat)

Tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisy : Laitila 2022

Tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisy

- Päihteiden käytön ehkäisy
- Puuttuminen opiskelijoiden tupakkatuotteiden käyttöön
- Puuttuminen henkilöstön tupakkatuotteiden käyttöön oppilaitoksen alueella

Aineisto päivitetty 25.02.2025

Pisteet	Laitila	Koko maa
Tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisy	33	80
Päihteiden käytön ehkäisy	50 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>	85 <i>Toteutuu hyvin</i>
Puuttuminen opiskelijoiden tupakkatuotteiden käyttöön	50 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>	85 <i>Toteutuu hyvin</i>
Puuttuminen henkilöstön tupakkatuotteiden käyttöön oppilaitoksen alueella	0 <i>Ei lainkaan</i>	70 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>

Aluevertailu

Laitila

Koko maa

+ Lisää alueita

Vuosivertailu

Tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisy : Laitila 2023

Tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisy

- Päihteidenkäytön ehkäisy
- Tupakka- ja nikotiini tuotteiden käytön ehkäiseminen

Aineisto päivitetty 25.02.2025

Pisteet	Laitila	Koko maa
Tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisy	66	84
Päihteidenkäytön ehkäisy	55 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>	84 <i>Toteutuu hyvin</i>
Tupakka- ja nikotiini tuotteiden käytön ehkäiseminen	77 <i>Toteutuu hyvin</i>	84 <i>Toteutuu hyvin</i>

Aluevertailu

Laitila

Koko maa

+ Lisää alueita

Vuosivertailu

Laitila on valtakunnallisesti verrattuna keskitason alapuolella sekä perusopetuksen että lukiokoulutuksen osalta ehkäisevää päihdetyötä koskevissa käytännöissä. Uusien aineiden ja ilmiöiden nopeatahtisuus, mm. sähkötupakka, haastaa koulumaailmaa ja vaatii jatkuvaa työtä. Päihdetyössä onnistuminen vaatii elintapaohjauksen lailla vahvaa yhteistyötä kotien, koulun ja sidosryhmien kesken

Laitilalaisia kolmannen sektorin toimijoita päihdetyössä ja mielen hyvinvoinnin edistämisessä

A-kiltojen Liitto ry on valtakunnallinen keskusjärjestö, jonka jäseninä ovat paikalliset päihdeasiakasjärjestöt, A-killat. Jäsenjärjestöjä on lähes yhdeksänkymmentä. Laitilan A-kilta on yksi niistä. Toiminta on päihde- ja mielenterveyskysymyksiä koskevaa ja monimuotoisesti toteutettavaa vertaistukitoimintaa päihdeongelmallisille, päihdetoipujille sekä heidän läheisilleen.

A-killan keskeisiä toimintaperiaatteita ovat päihdeettömyys, vapaaehtoisuus, kokemuksellisuus, yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja yhteisötoiminta. A-killan ovet ovat avoinna arkipäivisin ja mukaan ovat tervetulleita kaikki. Toimintaa järjestetään sekä omissa tiloissa että myös retkien ja tapahtumien muodossa.

Fingerroos-säätiön Pilke-toiminta:

Pilke-toiminta on vertaistuellista, ammatillisesti ohjattua ryhmätoimintaa ikääntyneille, joilla on tai on ollut päihdeongelmia. Pilke-ryhmä eli Pilke-porukka kokoontuu kerran viikossa samaan aikaan samassa paikassa. Vuoden 2025 alusta alkaen kokoontumiset tapahtuvat Laitilan kaupunginviraston takkahuoneessa. Tapaamisessa syödään aamupalaa, vaihdetaan kuulumisia ja pelailaan, kokeillaan kädentaitoja, tehdään retkiä tai jotain muuta sellaista, jota pilkeläiset yhdessä ovat suunnitelleet tekevänsä. Pilke-ryhmää ohjaa kaksi Pilke-ohjaajaa, molemmat sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia.

Pilke-porukat toimivat matalan kynnyksen periaatteella eli niihin saa tulla sellaisena kuin on ilman vaatimusta päihdeettömyydestä tai raitistumisesta. Pilke-toiminta on maksutonta.

Laitsemiele ry on Laitilan seudun mielenterveysyhdistys.

LaitSeMiele ry on Mielenterveyden Keskusliiton jäsenyhdistys ja perustettu 15.5.2001 kehittämään ja tukemaan mielenterveyskuntoutujien asemaa Laitilan seudulla. Tavoitteena on tukea yhdessä kunnallisten ja muiden toimijoiden rinnalla tarjoten mielekästä yhteiskunnallista toimintaa ja tekemistä arkipäivään. Päivätoiminnan tilat toimivat matalan kynnyksen kohtaamispaikkana kenelle tahansa, joka kaipaa ystäviä ja toimintaa sekä oman hyvän mielialan ylläpitoa.

Myös useiden muiden yhdistysten toiminta tukee suoraan tai välillisesti mielen hyvinvointia ja päihdeettömyyttä. Esimerkiksi liikunnan tai musiikin harrastaminen, kuoro- tai teatteritoimintaan osallistuminen tai käsityöharrastus edesauttavat ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Laitilan kaupunki on mukana tukemassa yhdistysten toimintaa joko tarjoamalla tiloja tai tukemalla toimintaa taloudellisesti. Ennen TE-uudistusta kaupunki on voinut osallistua työntekijän/ohjaajan palkkakustannuksiin työllistämispalkkatukivaroin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto jakaa toiminta- ja kohdeavustuksia vuosittain. Yhdistysten tekemä työ on erittäin merkityksellinen ja arvokas lisä kaupunkilaisten harrastamisen ja hyvinvoinnin mahdollistajana.

5.3. Harrastaminen, vapaa-aika ja kulttuuri

Laitilassa harrastusmahdollisuudet ovat todella monipuoliset ja laajat kaikille ikäryhmille.

Harrastustoimintaa löytyy mm. elokuvien, kuvataiteen, kädentaitojen, liikunnan, musiikin, partion, sanataiteen, tanssin, teatterin, valokuvauksen ja yhdistystoiminnan parista. Laitilassa pyritään entisestään parantamaan kulttuurin, harrastamisen ja vapaa-ajan vieton saavutettavuutta sekä elinikäisen oppimisen mahdollisuutta. Niin Musiikki- kuin Vakka-Suomen kansalaisopiston rooli on merkittävä, kun halutaan taata elinikäisen oppimisen mahdollistaminen.

Harrastaminen, vapaa-aika ja kulttuuri huomioidaan mm. vuosittain toteutettavissa liikuntapaikkapalaverissa sekä nuoriso- ja kulttuuritoimen tai hallintotoimen kootessa yhdistyksiä kokoon. Kirjastossa on mahdollista hyödyntää ilmaisia tiloja mm. yhdistysten kohtaamispaikkana.

Vuoden 2024 lopussa aloitettiin neuvottelut MLL:n, Laitilan-Pyhärannan 4H-yhdistyksen, Fingerroos-säätiön ja SPR:n tilojen siirtymisestä kaupunginviraston o-kerrokseen syyskauden alkaessa 2025. Yhdistysten yhteisillä tiloilla ennakoidaan saatavan monenlaista synergiaetua toiminnan järjestämisessä.

Kaupungin kulttuuritoimen toiminta-ajatus on vahvistaa identiteettiä vanhoihin ja uusiin aineksiin, luoda kaupunkilaisille edellytyksiä kulttuuriharrastuksiin ja kulttuuripalvelujen käyttämiseen, monipuolistaa Laitilan kulttuuritarjontaa ja tuoda siihen vaihtoehtoja. Vaalitaan vanhaa ja kokeillaan uutta!

Kustaa Hiekan kulttuuriviikko on yhtenä merkittävänä osana Laitilalaista kulttuuritarjontaa. Tapahtuma on järjestetty jo useiden vuosien ajan ja se onkin muodostunut oleelliseksi osaksi vuoden tapahtumakalenteria. Viikko pitää sisällään kaikille avoimia tapahtumia sekä tilaisuuksia ja lisäksi kaupungissamme on toteutettu upeita katukuvassa näkyviä valaistuksia ja näyttelyitä. Taideprojekteissa on ollut mukana mm. koulujen oppilaat, varhaiskasvatus, yhdistykset, yritykset ja muut tiimit.

Laitilan viihtyisällä torilla on järjestetty ohjelmallisia iltatoreja 1990-luvun puolivälistä alkaen. Iltatorien ajankohdaksi ovat vakiintuneet torstai-illat kesäkuun lopusta elokuun alkuun. Torille on yritetty houkuttaa myyjä hieman vaihtelevalla menestyksellä. Torin esiintymislavalla alkaa klo 18 noin tunnin mittainen esitys; esiintyjät ovat pääosin paikallisia harrastajaryhmiä, jotka on usein saatu esiintymään ilmaiseksi tai vastineena myönnetystä kulttuuriavustuksesta.

Ohjelmalliset iltatorit on todettu matalan kynnyksen kohtaamispaikoiksi varsinkin aikuiselle väestölle ja kesäasukkaille. Osallistujina on usein ollut myös lähellä olevien hoitolaitosten asukkaita. Torilla tavataan tuttuja, tehdään ostoksia, jutellaan kahvikupin ääressä ja seurataan ohjelmaa. Paikalle voi tulla ilman rahapussia ja rennoissa asusteissa. Tapahtuma on vuosien mittaan vakiinnuttanut paikkansa Laitilan kesäohjelmassa. Monelle se saattaa olla odotettu hetki, joka rytmittää keskikesän viikkoja.

Iltatorien järjestäminen on kaupungille edullinen tapa järjestää aikuisväestölle vakituista kesäohjelmaa. Kustannukset muodostuvat tiedottamisesta, markkinoinnista sekä äänentoistosta ja mahdollisesta esiintyjäpalkkiosta.

Kaupungin nuorisotoimi tarjoaa mahdollisuuksia eri-ikäisille nuorille viettää vapaa-aikaa. Nuorisotila on avoinna eri ikäryhmille viikoittain ja tilassa voi mm. pelata erilaisia pelejä lautapeleistä pelikonsolipeleihin, piirtää, maalata ja askarella. Nuorisotoimen henkilöstö ohjaa ja tutustuttaa harrastusten pariin niin nuorisotilalla kuin soveltuvien osien ulkopuolellakin. Nuorisotoimella on mm. oma lentopallovuoro varattuna 14-18 -vuotiaille nuorille, johon nuoret saavat vapaasti osallistua. Loma-aikoina nuorisopalvelut järjestävät perinteisesti erilaisia retkipäiviä, joihin osallistuminen on maksutonta.

Vakka-Suomen kansalaisopisto on visionsa mukaisesti toiminta-alueellaan Vakka-Suomessa hyvän elämän, hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden edistäjä sekä tulevaisuuden tekijä, joka tarjoaa toiminnassaan monipuolisia, ajantasaisia ja asiakaslähtöisiä sisältöjä ja oppimisympäristöjä.

Kansalaisopisto korostaa toimintansa arvoissa mm. hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Opisto haluaa toimia aktiivisena vaikuttajana toimintaympäristössään. Opiston visio on muodostettu näiden ajatusten ja teemojen pohjalta. Vastapainona kiireiselle elämälle opisto korostaa hyvää ja rauhallista elämäntapaa. Opisto järjestää alueella monipuolista, ajantasaista, perinteistä kumpuavaa ja tulevaisuuteen peilaavaa koulutusta. Toiminta pohjaa elinikäisen oppimisen periaatteeseen ja sen myötä tärkeitä pysyviä teemoja ovat yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa, kestävä kehitystä ja aktiivista kansalaisuutta tukeva koulutus. Myös monikulttuurisuus ja kansainvälisyys näkyvät toiminnassa. Opisto järjestää mm. maahanmuuttajien kotoutumista tukevaa matalan kynnyksen suomen kielen ja suomalaisen yhteiskuntatietämyksen opetusta.

Vakka-opistossa toteutuu vuosittain lähes 17 000 opetustuntia ja noin 800 kurssia. Opiston toiminta tavoittaa erittäin kattavasti sekä Laitilan että koko toiminta-alueen eli Vakka-Suomen asukkaat. Esim. Laitilassa joka vuosi kaupungin asukkaista n. 20 % on opiston opiskelijoina – eri henkilöitä osallistuu opiston toimintaan vuosittain n. 5 400 henkilöä ja kursseille osallistuneita on n. 12 000.

Vakka-opisto on saanut oppilaitosten Kestävän kehityksen sertifikaatin ensimmäistä kertaa vuonna 2016, se uusittiin v. 2019. Alkuvuonna 2023 opisto sai taas uusittua tuon sertifikaatin. Tällä hetkellä se on nimeltään oppilaitosten kestävän tulevaisuuden sertifikaatti ja nyt mukana on opiston toiminnasta sekä vapaa sivistystyö että taiteen perusopetus. Vakka-opisto pyrkii toteuttamaan vastuullista ja kestävä koulutusta, joka tarjoaa sekä Laitilan kaupungin että muun opiston toimialueen asukkaille monipuolista kurssi- ja kulttuuritoimintaa sekä joustavia ja monipuolisia mahdollisuuksia kuntalaisten itsensä kehittämiseen ja ohjattuun harrastustoimintaan.

Vakka-Suomen musiikkiopiston perustehtävä on tarjota monipuolista ja laadukasta musiikkikasvatusta, jolla luodaan edellytykset hyvän musiikkisuhteen syntymiselle ja elinikäiselle harrastamiselle. Musiikkiopisto on oman toiminta-alueensa merkittävä kulttuurivaikuttaja koulutuksen ja tapahtumien järjestäjänä. Musiikkiopisto edistää toiminnallaan hyvinvointia Vakka-Suomessa.

Lapset ja nuoret

Harrastamisen mahdollisuuksia edellä mainittujen lisäksi:

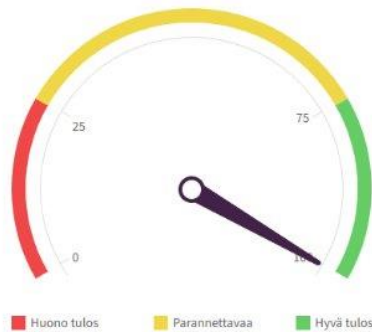
- Nuorten kuntosalikerho
- koulujen omat kerhot
- nuorisotoimen matalankynnyksen tapahtumat ja kerhot
- Nuorisotoimen ja oppilashuollon järjestämä Seiskakesä tuleville seitsemäsluokkalaisille
- Lajikokeiluja järjestetty sekä koulussa oppituntien aikana, että vapaa-ajalla eri seurojen toimesta
- Erilaisiin kulttuuritapahtumiin osallistuminen osana Suomen suurinta kulttuurikasvatusohjelmaa (taidetestaajat)
- Kulttuuritoimen kanssa yhteistyössä järjestetyt koulujen ja varhaiskasvatuksen kulttuuritapahtumat (esim. Uulu-konsertit)
- Yhteistyö seurakunnan kanssa (kouluille ja varhaiskasvatukselle suunnatut vierailut, esim. kirkko-suunnitus ja kirkkorakennuksiin tutustuminen)
- Harrastelekyselyn teettäminen kouluikäisille
- Kattava ja tarkoituksenmukainen kulttuurikasvatussuunnitelma takaa hyvän pohjan laadukkaan kulttuurikasvatuksen toteuttamiseen koulupäivien yhteydessä
- Laadukas kerhotoiminta koulupäivien yhteydessä ja vapaa-aikapalvelut sekä kaupungin omana toimintana että useiden seurojen ja järjestöjen toimesta tarjoavat monipuoliset mahdollisuudet harrastaa haluamallaan tavalla

Työikäiset ja ikäihmiset

- Liiku Rajattomasti Laitilassa –kortin laajentaminen: uusi nimi Kulttuuri ja vapaa-aikaa Laitilassa – kortti
  - Asiakas voi ostaa itselleen mieluisan ominaisuuden / ominaisuudet
  - Uimahalliominaisuus, kulttuuriominaisuus ja kuntosaliominaisuus.
  - Kortilla saa edullisemmin varata Finnlamex-hallin ja Urheilutalon liikuntatiloja arkipäivisin
- Laitilan kaupunginkirjasto

- Laitilan kuukauden kieli –tapahtumat kirjastossa nostivat esille Laitilan monikulttuurisuutta ja monikielisyyttä. Vuonna 2024 järjestettiin 11 tapahtumaa.
- Kirjailijavieraat, runoillat, Novellikoukku-tapahtumat
- Pop up –kirjastotoiminta Nuokkarilla, satuhetket, lukukoira
- Kirjastoauton reitillä painotettu iltapysäkkejä. Kirjastoauton reittiä kehitetty asiakaspalautteen perusteella.
- Vakka-Suomen kansalaisopisto
  - kansalaisopiston oppiainetarjonta on kyetty säilyttämään monipuolisena ja laajana valtion ja osakaskuntien säästöistä huolimatta
  - v. 2024 koko opistossa toteutui yhteensä 16 014 opetustuntia ja 763 kurssia tai luentoa. Opetusta järjestettiin yhteensä kahdeksassa eri oppiaineessa ja yhteensä 95 eri toimipai- kassa (Laitilassa toimipaikkoja oli 36, opetustunteja yht. 6 910 ja kursseille osallistuneita yht. 4 253)
  - opetustarjonnassa on uusiuduttu koko ajan, myös ns. opintopistekursseja on voinut suo- rittaa vuodesta 2023 alkaen
- Vakka-Suomen musiikkiopisto
  - Matala kynnys Vakka-Suomen musiikkiopistoon, ei pääsykokeita, oppilaat otetaan ilmoit- tautumisjärjestyksessä
  - Oppilaaksi otetaan myös työkäisiä ja senioreita -> matala kynnys tavoitteelliseen musiikin opetukseen
  - Saavutettavuus parantunut sähköisen ilmoittautumisen myötä
  - Monipuolista opetustarjontaa, valittavana 20 eri soittimesta ja kaikille avoimia yhteismu- sisointiryhmiä

Kulttuurikasvatusta edistävät toimenpiteet : Laitila 2023

Kulttuurikasvatusta edistävät toimenpiteet

- Varhaiskasvatussuunnitelmassa on kirjattuna yhteistyön tavoitteet, rakenteet ja toimintatavat kulttuurista vastaavien tahojen kanssa.
  - Kunnassa on käytössä kulttuurikasvatussuunnitelma (esim. perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteydessä)
  - Kunnassa on mahdollisuus harrastaa taidetta ja kulttuuria perusopetuksen yhteydessä järjestettävillä harrastustunneilla
- Aineisto päivitetty 07.04.2025

Pisteet		Laitila	Koko maa
Kulttuurikasvatusta edistävät toimenpiteet			
Varhaiskasvatussuunnitelmassa on kirjattuna yhteistyön tavoitteet, rakenteet ja toimintatavat kulttuurista vastaavien tahojen kanssa.	100	93	
	Kyllä	Toteutuu hyvin	
Kunnassa on käytössä kulttuurikasvatussuunnitelma (esim. perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteydessä)	100	94	
	Kyllä	Toteutuu hyvin	
Kunnassa on mahdollisuus harrastaa taidetta ja kulttuuria perusopetuksen yhteydessä järjestettävillä harrastustunneilla	100	99	
	Kyllä	Toteutuu hyvin	

Aluevertailu: Laitila, Koko maa, Lisää alueita

Vuosivertailu

6. Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteutuminen valtuustokaudella

Laitilan kaupungin hyvinvointisuunnitelmassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueiksi ja kehittämiskohteiksi nostettiin kaupungin strategiaan pohjautuen seuraavat teemat: 1. osallisuus ja yhteisöllisyys, 2. turvallisuus ja viihtyisyys, 3. elintapaohjaus, 4. ehkäisevä päihdetyö ja mielen hyvinvointi ja 5. harrastaminen, vapaa-aika ja kulttuuri.

6.1. Osallisuus ja yhteisöllisyys

Hyvinvointisuunnitelma, joka korostaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, keskittyy luomaan terveyttä ja hyvinvointia edistäviä ympäristöjä, joissa yksilöt voivat tuntea kuuluvansa mukaan yhteisöön ja kokevat voitavansa aktiivisesti osallistua yhteisönsä toimintaan. Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat tärkeitä tekijöitä hyvinvoinnin kannalta, sillä ne tarjoavat ihmisille mahdollisuuden tuntea itsensä arvokkaaksi, ymmärretyksi ja osaksi jotakin suurempaa kokonaisuutta. Ne voivat myös edistää terveitä sosiaalisia suhteita, tukea henkistä hyvinvointia ja tarjota tukea vaikeina aikoina.

Yhteys strategiaan: Tavallista paremmat peruspalvelut ja ketterä mukautuminen muutoksiin - Voimavarojen yhdistäminen osallistamalla (ml. yhdistykset, kuntalaiset, kaupungin toimialat, yritykset, Varha).

Kaupunkiin laadittiin Osallisuusohjelma vuoden 2024 aikana.

TAVOITE	TOIMENPITEET	ARVIOINTI SEURANTA	JAVASTUUTA-HOT	ARVIOINTI
Saada otettua ennakkovakuutusten arviointi (EVA) dokumentti aktiiviseen käyttöön päätöksen teon tueksi	Tehdään EVA-dokumentti tutuksi, avataan tunnukset niitä tarvitseville ja ohjataan työkalun pariin. Laaditaan ohjeistus ja suunnitelma EVA:n käytölle.	EVA-dokumenttien määrä.	Toimialat yhteistyössä kukin omalla vastualueellaan.	Itäkulman koulun lakkauttamiseen liittyen tehty vaikutusten arviointi
Kaupungissa tarjotaan yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset palvelut ja kohtelu kaikille kuntalaisille ja työntekijöille.	Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laadinta. Kotouttamissuunnitelman tavoitteiden toteuttaminen. Monikulttuurisuusneuvosto	Suunnitelmien mukaiset arviointikohteet.	Toimialat yhteistyössä kukin omalla vastualueellaan.	Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia laadittu Vakka-opisto toteuttanut omalta osaltaan kotouttamiseen liittyvää koulutusta

	Niin uudisrakentamisessa kuin peruskorjauksissa, puistoalueilla, liikenneväylillä, tiedotuksessa huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys	Esteettömyyselvitysten prosentuaalinen määrä.		Kaupungin uudet kotisivut käyttöön
Saavutettavuuden ja esteettömyyden huomioiminen.	Kaupungin kotisivujen uudistaminen	Vaikuttamistoi- mielimien näkemys		Uudisrakennus- ja korjaushankkeissa huomioitu esteettömyys maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti Kauppilan umpihan näyttelyuudistus lisäsi kohteen saavutettavuutta
Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien monipuolistaminen	Kuntalaisten osallistamisen näkyväksi tekeminen Osallistavaa budjetointia, kuntalaistiketti, kuntalaisillat ja muut yhteistyöfoorumit Osallisuuden ja yhteisöllisyyden käsitteiden avaaminen	Kyselyiden toteuttaminen, toteutuneiden kyselyiden määrä Tikettien määrä Toteutuneiden tapaamisten määrä	Toimialat yhteistyössä kunkin omalla vastualueellaan.	Varhaiskasvatuksessa tehty asiakastytyväisyyskysely v. 2023 Kulttuurifoorumi, seututaiteilija Vakka-Opistossa toteutettu kurssipalautekyselyitä Kuntalaisilta 11/2023 perusopetuksen kokonaisselvityksestä Hallintotoimessa toteutettu kuntalaiskysely (turvallisuus) Liikuntapaikkapalaveri, nuorisotoimen yhdistysiltoja ja musiikkiopisto- ja järjestetty

				<p>Hallintotoimi käynyt yhdistysten kanssa useita keskusteluja mm. yhteistiloihin liittyen</p> <p>Perusopetuksessa kuntalaisia osallistettu sekä toiminnan suunnitteluun ja arviointiin, että päätöksentekoprosessiin</p> <p>Hallintotoimessa laadittu kuntalaisten osallisuusohjelma</p> <p>Osallistavan budjetoinnin kysely toteutettu v. 2022 ja v. 2023</p>
--	--	--	--	---

Yhteys strategiaan: Tavallista paremmat peruspalvelut ja ketterä mukautuminen muutoksiin

- Voimavarojen yhdistäminen osallistamalla (ml. yhdistykset, kuntalaiset, kaupungin toimialat, yritykset, Varha)

6.2. Turvallisuus ja viihtyisyys

Hyvinvointisuunnitelma, joka keskittyy turvallisuuteen ja viihtyisyyteen, pyrkii luomaan fyysisesti ja psyykkisesti turvallisia sekä viihtyisiä ympäristöjä, jotka edistävät ihmisten hyvinvointia. Tällainen suunnitelma voi kattaa erilaisia alueita, kuten asumisen, liikkumisen, työympäristön, julkisten tilojen ja vapaa-ajan alueiden parantamisen.

Yhteys strategiaan: Vastuu ympäristöstä ja Ketterä mukautuminen muutoksiin

TAVOITE	TOIMENPITEET	ARVIOINTI JA SEURANTA	SEU-VASTUUTAHO	ARVIOINTI
---------	--------------	-----------------------	----------------	-----------

<p>Turvallisuuden edistäminen keskusta-alueella yhteistyössä viranomaisten kanssa.</p>	<p>Ajonopeuksien seuranta keskusta-alueella. Valistustyön lisääminen kattavasti, esimerkiksi liikenneturvallisuusillat.</p>	<p>Havainnointien dokumentointi. Liikenneturvallisuusiltojen toteutuminen</p>	<p>Tekninen toimi. Toimialat yhteistyössä kukin omalla vastuualueellaan.</p>	<p>Kaikki toimialat osallistuvat liikenneturvallisuustyöryhmän toimintaan Varhaiskasvatuksessa ja perusoletuksessa annettu liikennevalistusta</p>
<p>Ympäristön viihtyisyyden parantaminen</p>	<p>Erilaiset kokeilut: Hidaskatukokeilu, kesäkatu, tyhjien tilojen valaistukset, näyttelyt Viheralueiden elävöittäminen</p>	<p>Indikaattorit ympäristön viihtyisyydestä Saatu palaute Toteutuneiden kokeilujen määrä</p>	<p>Tekninen toimi ja elinvoima</p>	<p>Kesäkatu-kokeilu toteutettu supistetuna Yhteisötaideprojekti Hiekkalaatikot ja yhteisöllinen joulukalenteri elävöittivät Laitilan keskustaa v. 2023 Skeittiparkin suunnittelua työstettiin Nopeudennäyttötauluja kokeiltu</p>

Pyritään ennaltaehkäisemään kaatumisia	Suunnitellaan ennaltaehkäiseviä toimintoja. Esim. soraämpäreiden tai liukusteiden jakaminen Tuetaan mahdollisuutta ylläpitää lihaskuntoa	Indikaattoritieto. Toteutuneet toimenpiteet.	Toimialat yhteistyössä kukin omalla vastuualueellaan.	Jumppakuminauhoja ja -ohjeita (+65v.) jaettu ja maksutonta tuolijumppaa järjestetty Kiinteistöhuolto huolehtinut pihalueiden liukkauden torjunnasta

6.2. Elintapaohjaus

Hyvinvointisuunnitelma, joka sisältää elintapaohjauksen, keskittyy terveellisten elämäntapojen (mm. liikunta, ravitsemus ja uniterveys) edistämiseen ja yksilön tukemiseen terveellisempien valintojen tekemisessä. Elintapaohjauksella pyritään parantamaan niin fyysistä kuin henkistä terveyttä, ehkäisemään sairauksia ja lisäämään hyvinvointia.

Yhteys strategiaan: Tavallista paremmat peruspalvelut

TAVOITE	TOIMENPITEET	ARVIOINTI JA SEURANTA	VASTUUTAHO	ARVIOINTI
Terveellisten elintapojen lisääminen kaikille kuntalaisille	Tiedotetaan uusista ja jo toiminnassa olevista toimituksista. Lisätään mahdollisuksia hyvien elintapojen noudattamiseen	Toteutuneiden kurssien määrä, osallistujamäärät. Kouluterveyskyselyt, MOVE-mittaukset	Toimialat yhteistyössä kukin omalla vastuualueellaan.	Terveellisiä elintapoja ja arkiliikunnan edistämistä tehty toimialoilla; perusopetuksessa seurantaa tehdään kouluterveyskyselyjen ja MOVE-mittausten avulla Nuorisotoimi järjestänyt kuntosalikerhoja

	<p>Vapaa-ajan palvelut, kulttuuripalvelut, Etsivän nuorisotyön toimenpiteet</p> <p>Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen jaoston avustukset, sivistystoimen avustukset</p> <p>Arkeen Voimatoiminnan toteuttaminen vuosittain. Voimaa Vanhuuteen-hankkeen toteuttaminen.</p> <p>Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista</p> <p>Kuntalaisten ja yhdistysten aktivoiminen toiminnan kehittämiseen ja edistämiseen</p>	<p>Haettujen ja myönnettyjen avustusten määrä ja kohdentuminen</p>		<p>yläkoululaisille ja 16–28-vuotiaille; järjestetty myös sähly- ja lentopallokerhoja</p> <p>Etsivä nuorisotyö yhteistyössä Laitilan Nuorisoverstaan kanssa</p> <p>Maksuton kaikille avoin omatoimikävely FinnLamex-hallissa keran viikossa keväisin ja syksyllä ”liukas kausi”</p> <p>Vakka-opisto toteuttanut terveyden ja liikunnan alan kursseja</p> <p>Sivistystoimi sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto/kaupunginhallitus myöntänyt avustuksia yhteisöille ja yrityksille</p> <p>Tekninen toimi toteuttanut ja suunnitellut yhteistyössä muiden toimialojen kanssa mm. liikuntapaikkoja, (kuten Varpeen lähi-liikuntapaikka, skeittipuisto)</p> <p>Kolmannen sektorin toimijoiden ja kaupungin välinen yhteistyö: esim. säännölliset +65-tapahtumat, Varttuneen Väen viikko, Voimaa Vanhuuteen-hanke; Iloiset iltapäivät; tilayhteistyö</p>
--	---	--	--	---

6.3. Ehkäisevä päihdetyö ja mielen hyvinvointi

Hyvinvointisuunnitelma, joka sisältää ehkäisevän päihdetyön ja mielen hyvinvoinnin, keskittyy päihdeiden käytön haittojen ehkäisyyn ja mielenterveyden edistämiseen. Tällainen suunnitelma pyrkii tarjoamaan tietoa, tukipalveluita ja ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, jotka auttavat yksilöitä välttämään päihdeiden haittoja sekä tukemaan mielenterveyttä ja hyvinvointia.

Yhteys strategiaan: Ketterä mukautuminen muutoksiin, Paremmat peruspalvelut ja Kestävä ja tasapainoinen talous

TAVOITE	TOIMENPITEET	ARVIOINTI JA SEURANTA	VASTUUTAHO	ARVIOINTI
Vaikuttavien palveluiden tuottaminen kuntalaisien saataville	<p>Pyritään saamaan kuntalaiset mukaan toimintaan ja tapahtumiin, mahdollistetaan mielekäs arki. Helpotetaan palveluiden pariin löytämistä.</p> <p>Aktiivinen yhteistyö järjestöjen ja eri toimijoiden kanssa. Tukeminen tilojen osalta ja avustuksin.</p> <p>Palveluoppaan säännöllinen päivittäminen.</p> <p>Aktiiviset kohtaamispaikat ja niissä järjestetty toiminta.</p> <p>Resurssien lisääminen hankkeiden kautta varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen hyvinvoinnin edistämiseksi ja kehittämiseksi.</p>	<p>Kirjaston, uimahallin, toiminnan, tapahtumien ja nuorisotilankävijämäärät.</p> <p>Indikaattoritieto.</p> <p>Kouluterveyskyselyt ja kiusaamiskyselyt, Some-Turvan data</p>	<p>Toimialat yhteistyössä kukin omalla vastuualueellaan.</p>	<p>Varhaiskasvatuksessa Tasa-arvo-hankkeella palkattu 2 htv:tta varhaiskasvatukseen</p> <p>Varhaiskasvatuksessa toteutettu Digihanke (1htv)</p> <p>Musiikkiopisto järjestänyt oppilaskonsertteja, kulttuuritoimi Kustaa Hiekka-kulttuuriviikkoja</p> <p>Järjestetty päivätansseja</p> <p>Sivistystoimen yhteistyönä järjestetty Särkijärven rantatapahtuma</p> <p>Nuorisotoimessa järjestetty nuorisotilan avointa toimintaa</p> <p>Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimi ja yhdistysyhteistyönä järjestetty ulkoilmaelokuva-tapahtuma</p>

				<p>Kirjastotoimessa järjestetty tapahtumia aikuisille: Novellikoukku, Varttuneen Väen viikko, muut tapahtumat: lukuhetket Palkkeessa ja Hoivalinnassa, aikuisten lukupiknik; tapahtumat lapsille: Avoin satuhetki, PopUp-kirjasto Nuokkarilla, Lukukoira</p> <p>Kirjastotoimi järjestänyt päiväkot-, koulu- ja opiskelijaryhmille ohjattuja kirjastovierailuja</p> <p>Kirjastotoimi järjestänyt Digneuvontaa</p>
Pitkäaikaistyöttömyyteen puuttuminen	Seurataan kaikkien Laitilalaisten pitkäaikaistyöttömien tilannetta säännöllisesti.	Indikaattoritieto.	Työllisyyspalvelut	<p>Työllisyyspalvelut: työttömyysaste 9,6 %, työnhakijoita 376, alle 25-vuotiaita 35 hlöä ja yli vuoden työttömänä olleita 75. Avoimia työpaikkoja 50 kpl.</p>
Päihteidenkäytön ja uhkapelaamisen ennaltaehkäisy	Ehkäisevän päihdetyön viikolla valitus ja ohjaustoiminnan lisääminen	Kouluterveyskyselyt, tilaisuuksien määrä	Toimialat yhteistyössä kunkin omalla vastualueellaan.	<p>Kouluissa päihteidenkäyttöön puututtu matalla kynnyksellä ja toimittu toimialan oman ohjeistuksen mukaisesti. Pääpaino kuitenkin ollut ennaltaehkäisevässä työssä, jota tehdään päihdekasvatustyön kautta</p> <p>Nuorisotoimi järjestänyt päihdeettämiä il-</p>

				toja (Moctail-ilta, kännilasirata-ilta, Säkitön syyskuu-kampanjailta)
--	--	--	--	---

6.4. Harrastaminen, vapaa-aika ja kulttuuri

Hyvinvointisuunnitelma, joka sisältää harrastamisen, vapaa-ajan ja kulttuurin, keskittyy tarjoamaan monipuolisia ja saavutettavia mahdollisuuksia harrastaa, viettää vapaa-aikaa ja osallistua kulttuuritoimintaan. Tällainen suunnitelma pyrkii tukemaan ihmisten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä edistämään kulttuurista monimuotoisuutta ja luovuutta.

Yhteys strategiaan: Paremmat peruspalvelut, Ketterä mukautuminen muutoksiin

TAVOITE	TOIMENPITEET	ARVIOINTI JA SEURANTA	VASTUUTAHO	ARVIOINTI
Kuntalaisten tavoittaminen harrastustoiminnan pariin ja aktiivisen elämän tukeminen	Tuodaan Arkeen Voimaa kurssia ihmisten tietoisuuteen yhteistyössä Varhan kanssa. Hyödynnetään kaupungin tiedotuskanavia. Varmistetaan kansalaisopiston toiminnan edellytykset. Nuorisotoimen matalankynnyksen maksuttomat tapahtumat ja kerhot. Osallistamme aktiivisesti kolmatta sektoria tapahtumien ja toiminnan järjestämisessä. Liiku Laitilassa-rajattomasti liikuntakortin käyttömahdollisuus Kulttuuripalveluiden yhteistyössä muiden	Toteutuneet tapahtumat, kurssit ja kerhot sekä näiden osallistujamäärät. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa Toteutuneet raportit. THL:n kyselyt. Koulu-terveyskysely.	Toimialat yhteistyössä kunkin omalla vastualueellaan.	Musiikkiopistolla, kulttuuritoimella ja Vakkaopistolla monipuolinen opetustarjonta Kouluissa oppilaita ohjattu aktiiviseen elämään mm. oppilaskuntatyöhön, välkkäritoimintaan, tukioppilastoimintaan ja kerhoihin kannustamalla Liiku Laitilassa rajattomasti-liikuntakortin käyttömahdollisuutta hyödyntäneet lähinnä eläkekortin omaavat Nuorisotoimi järjestänyt matalankynnyksen maksuttomia tapahtumia ja kerho- ja

	<p>toimijoiden kanssa järjestämät tapahtumat.</p> <p>Tasapuolisten osallistumismahdollisuuksien selvittäminen</p>			<p>Tekninen toimi on pyrkinyt tiedottamaan korjaustoimista ajoissa, jotta kiinteistöjen käytön on voinut suunnitella hyvissä ajoin; korjaustoimet kiinteistöissä on pyritty ajoittamaan ns. Sulku-ajaksi (esim. Uima-halli)</p>
--	---	--	--	---

6.5. HYTE-kerroin

Kunnille otettiin vuoden 2023 alusta käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtiosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

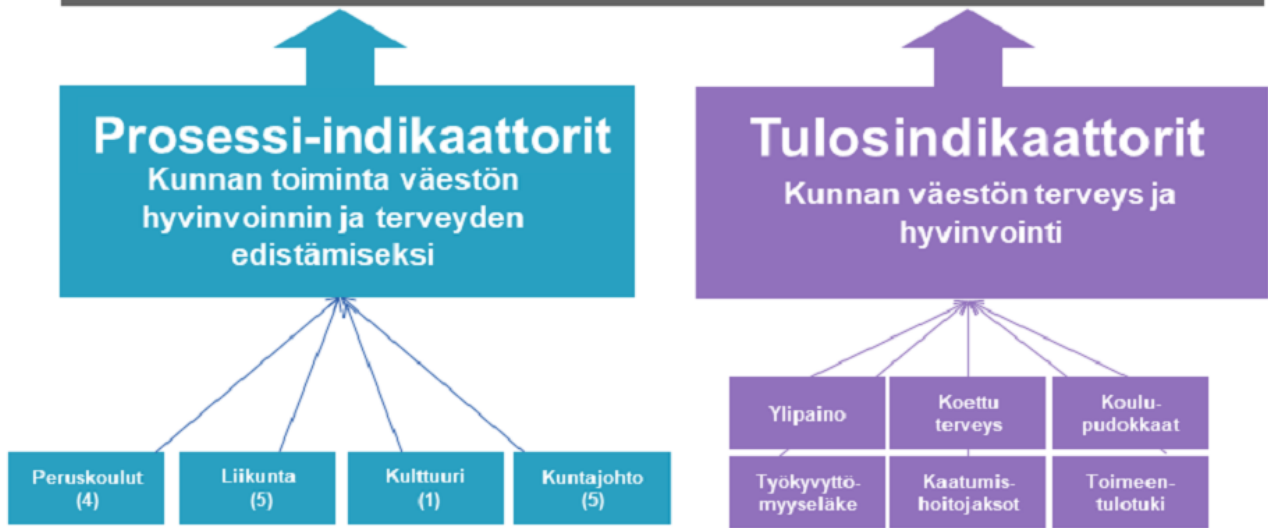
Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveystoimet siirtyivät hyvinvointialueiden järjestettäväksi, mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy kunnilla. Kuntien palkitseminen vaikuttavasta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on tärkeää, koska hyvinvoiva väestö on elinvoimaisen kunnan ja hyvinvointialueen edellytys. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillitseminen vaatii, että hyvinvointia ja terveyttä edistetään laajalti ihmisten arkiympäristöissä. Edellytyksiä väestön hyvinvoinnille ja terveydelle luovat koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, liikennejärjestelyt sekä monet muut kunnan tehtävät.

HYTE-kerroin lasketaan siihen valittujen indikaattorien pohjalta

Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella: toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista. Yhteensä indikaattoreita on 21. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määrääjain, eivätkä ne tule olemaan aina samoja.

Kuntien HYTE-kerroin

Toimintaa kuvaavat prosessi-indikaattorit (15 kpl) mittaavat nykytilannetta. Niillä haetaan vastausta kysymykseen "Minkälaista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on".

Toimintaa kuvaavat indikaattorit:

- 1 peruskoulut (4 yksittäistä indikaattoria)
- 2 liikunta (5 yksittäistä indikaattoria) EVA
- 3 kuntajohto (5 yksittäistä indikaattoria)
- 4 kulttuuri (1 yksittäinen indikaattori)

Toimintaa kuvaavien indikaattoreiden määrä on kohtalaisen suuri, jotta toimintaa voidaan arvioida mahdollisimman laajasti. Jos indikaattoreita olisi vain muutama, olisi vaarana, että tehtäisiin vain niitä asioita, joita HYTE-kertoimessa mitataan. Nyt valitut indikaattorit mittaavat laajasti tekemisiä aina johtamisesta, seurannasta ja arvioinnista, resursseista ja kuntalaisten osallisuuden edistämisestä käytännön tekemisiin. Tärkeää on myös työn pitkäjänteisyys ja suunnitelmallisuus.

HYTE-kertoimen perusteella kunnan saama valtionosuus on yleiskatteellista, eli se sisältyy kunnan saamaan valtionosuuteen. Kunta voi käyttää saamansa summan valtionosuuden perusteissa osoitettujen tehtävien hoitamiseksi.

Kunnan saama summa lasketaan seuraavasti:

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta x kunnan asukasluku x kunnan hyte-kerroin / kokomaan hyte-kerroin, joka vuonna 2023 oli 67.

Esimerkiksi 10 000 asukkaan kunta voi saada hyte-työn onnistumisesta riippuen vaikkapa 18,89 /asukas x 10 000 asukasta x 40/67 = 112 500 euroa tai 18,89 /asukas x 10 000 asukasta x 80/67 = 225 000 euroa

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille>

HYTE-työn raportointi

Laitilassa tehdään monipuolista ja merkityksellistä työtä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen parissa laaja-alaisesti niin kaupungin kuin eri yhdistysten ja järjestöjenkin toimesta. Toteutuksen lisäksi seuranta ja raportointi tullaan toteuttamaan vuosittain sekä hyvinvointikertomustyön raportoinnissa että THL:n kyselyiden avulla.

Hyvinvoinnin seurantaan on olemassa laajalti erilaisia Indikaattoreita. Hyvinvointiin liittyvää tietoa kerätään vuosittain ja näiden tiedonkeruiden tulosten pohjalta pystytään seuraamaan hyvinvoinnin kehitystä. Parittomina vuosina tietoa kerätään kulttuuripuolelta, kuntajohtolta sekä perusopetuksen parista, kun taas parillisina vuosina kyselyjä tehdään liikunnan, lukion ja perusterveydenhuollon saralla. Tämä onkin siis seurannan ja raportoinnin kannalta merkityksellistä huomioida, jotta voidaan aina vuosittaisissa tarkastelujaksoissa hyödyntää uusimpien tiedonkeruiden antamaa tulosta.

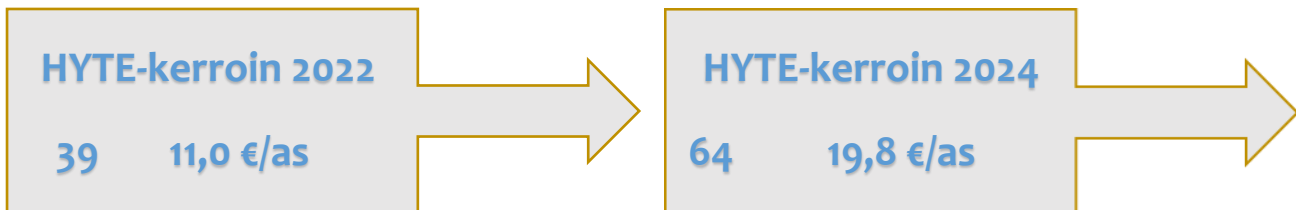
LAITILA 2022:

Pisteet	Laitila	Koko maa
Kaikki sektorit	56	68
Kuntajohto	..	79
Perusopetus	70	64
Lukiokoulutus	75	66
Ammatillinen koulutus	..	63
Liikunta	38	72
Laitila 2024: Perusterveydenhuolto	28	70

Pisteet	Laitila	Koko maa
Kaikki sektorit	64	70
Kuntajohto	66	83
Perusopetus	74	64
Lukiokoulutus	69	67
Ammatillinen koulutus	..	66
Liikunta	38	69
Hyvinvointialueet	..	59
Kulttuuri	75	72

Laitilan kokonaispisteet HYTE-kertoimessa ovat nousseet valtuustokauden aikana, mikä osoittaa, että tehdyt toimenpiteet ovat olleet oikeansuuntaisia. Myös useita TEAviisarissa kysytyt ohjelmat ja suunnitelmat on laadittu valtuustokauden aikana.

Vuonna 2022 Laitilan HYTE-kerroin oli 39, mikä tarkoitti 11,0 euroa/asukas. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöt on tehty johdonmukaisesti ja toimintaa kehittäen, mikä näkyi myös HYTE-kertoimen nousuna. Vuonna 2023 kerroin oli 54 (15,4 e/as) ja vuonna 2024 hyte-kerroin oli 64 (19,8 e/as). Kaupungin saama korvaus vuoden 2024 tulosten perusteella on 168 800 euroa.

7. Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat

- Mainiimpi Laitila-strategia 2022-2025
- Talousarvio
- Opetussuunnitelmat
- Varsinais-Suomen alueellinen hyvinvointikertomus 2023-2025
- Vakka-Suomen liikenneturvallisuussuunnitelma
- Laitilan hiilineutraalikunta –hanke
- Maankäytön suunnitelmat/ vuosittaiset kaavoituskatsaukset
- Vakka-Suomen kotouttamisohjelma
- [https://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus_kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Paikkatietopohjainen_menetelma_ympariston_hyvinvointitekijoiden_tunnistamiseen_StrateGIS/Paikkatietopohjainen_menetelma_ymparisto\(55875\)](https://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus_kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Paikkatietopohjainen_menetelma_ympariston_hyvinvointitekijoiden_tunnistamiseen_StrateGIS/Paikkatietopohjainen_menetelma_ymparisto(55875))
- Laitilan ikääntyneen väestön palveluiden järjestämissuunnitelma 2021-2024
- Oppilas- ja opiskelijahuollon suunnitelma (<https://www.laitila.fi/palvelut/opetus/perusopetus/opetussuunnitelma>)
- Pohjavesivarat aktiiviseen hyötykäyttöön eteläisessä Satakunnassa ja Laitilassa (https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/120006/EA_8.pdf?sequence=4&isAllowed=y)
- Laitilan kaupungin viestintästrategia (KH 21.9.2020 § 46)

8. Yhteenveto

Laitilan kaupunki tekee suunnitelmallisesti ja monipuolisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ja sitä toteutetaan kaikilla toimialoilla.

Hyvinvointisuunnitelmassa toiminnallisiin tavoitteisiin tähtääviä toimenpiteitä on toteutettu suunnitelmallisesti ja uuttakin kehittäen. Kuntalaisten osallistamista oman hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön suunnitteluun on kuitenkin vielä tarpeen lisätä. Tärkeää on myös huolehtia, että kuntalaisilla on saatavilla monikanavaisesti tietoa kaupungin tarjoamista palveluista sekä keinoista osallistua ideointiin, valmisteluun ja palautteen antamiseen (esim. kyselyt, kuntalaispalautteet, asiakasraadit jne.)

Valtuustokaudella 2021–2025 Laitilan kaupunki on säilyttänyt tai jopa parantanut elinvoimaisuuttaan. Asukasluku on kasvanut maltillisesti erityisesti maahanmuuton myötä. Laitilan kaupungissa on mukauduttu nopeasti muutoksiin, mikä näkyy esimerkiksi Ukrainasta sotaa paenneiden asuttamisessa. Kotikunnan saaneita on jo yli 300 henkilöä.

Väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku ovat myös Laitilan haasteina usean muun kunnan tapaan. Lapsiperheiden määrä kaikista perheistä on hivenen laskenut. Myös syntyvyys on laskenut valtuustokaudella merkittävästi. Laitilan kaupunki on pyrkinyt kannustamaan perheitä mm. maksamalla äidin sairaalan hoitokulut synnytykseen liittyen. Varhaiskasvatus toimii suhteellisen uusissa tiloissa ja toiminta on laadukasta. Niin ikään perusopetusta kehitetään jatkuvasti ja kouluja on niin keskustassa kuin kylilläkin.

Yksin asuvien ikääntyneiden määrä on kasvanut ja lisääntyy tulevaisuudessa. Kunnan tulee huomioida palveluiden tarjontaan, ympäristön esteettömyyteen, kaavoitukseen ja asumiseen liittyvien suunnitelmien kohdentamisen erilaisiin tarpeisiin ja kaikkia ikäryhmiä ajatellen. Hyvinvointialueen hanke uuden ikäihmisten asumisyksikön rakentamiseksi Laitilan keskustaan ovat kevään 2025 aikana edennyttä.

Lapsista ja nuorista suurin osa voi hyvin, mutta yksinäisyyden torjuntaa ja kiusaamisen ehkäisyä tulee jatkaa. Mielekkääseen ja turvalliseen vapaa-ajanviettoon ja harrastusmahdollisuuksiin tulee edelleen panostaa. Laitilassa tehty nuorisotyö on monipuolista ja nuoret tavoitettavaa. Myös ikääntyvän väestön yksinäisyyden vähentäminen on tärkeää ja kunnan tulee tarjota kohtaamispaikkoja ja mahdollisuuksia yhdessä oloon myös ikäihmisille.

Lisääntyvä ylipaino ja liikkumattomuus ovat kaikkien ikäryhmien haasteina, siksi kunnan tarjoamien liikunta- ja vapaa-aikapalveluiden, kouluruokailun terveellisuuden, elintapaohjauksen ja perheiden tukemisen tärkeyttä ei tule unohtaa. Niihin tulee edelleen panostaa ja tehdä aktiivista yhteistyötä eri liikuntajärjestöjen ja hyvinvointialueen elintapaohjauksen asiantuntijoiden ja HYTE-verkoston kanssa.

Tulevaisuuden haasteina Laitilalla on elinvoimaisuuden säilyttämisessä ja lisäämisessä sekä talouden tasapainottamisessa. Väestön pitovoima kunnassa, ikääntyminen ja syntyvyyden lasku, yritysten ja työpaikkojen lisäämisen mahdollistaminen kunnassa ovat tärkeässä osassa kaikkea päätöksentekoa.

Yhdessä voimme rakentaa kaupungistamme paikan, jossa jokainen asukas voi elää terveellistä, turvallista ja onnellista elämää. Hyvinvointisuunnitelma on askel kohti tätä tavoitetta, ja sen toteuttaminen onnistuu yhteistyössä asukkaiden, järjestöjen ja kaupungin toimijoiden kanssa. Sitoutumalla yhteisiin päämääriimme varmistamme, että kaupunkimme kukoistaa sekä nyt että tulevaisuudessa.